

Вълшебният кладенец

ПРИКАЗКИ И БАСНИ ОТ ЦЯЛ СВЯТ

Книга 1
Второ издание

ЧИТАНКА

ПРИКАЗКИ И БАСНИ ОТ ЦЯЛ СВЯТ

Превод: Анатолий Буковски, Лина Бакалова, Надежда Накова

chitanka.info

ЛИНА БАКАЛОВА, АНАТОЛИЙ БУКОВСКИ ЗА ПОРЕДИЦАТА „ВЪЛШЕБНИЯТ КЛАДЕНЕЦ“

Тук са събрани истории от всички краища на света: ние виждаме, че и черните, и белите, и жълтите народи обичат едни и същи приключения. Смелостта, младостта, красотата и добротата минават през много изпитания, но винаги излизат победители, докато вещиците, великаните, злите и жестоки хора биват победени. Така би трябвало и да бъде и в общи линии, така е и така ще бъде — и в това е цялата поука от приказките. Ние не можем, уви, да бъдем всички и млади, и красиви, и силни, но нищо не ни пречи да бъдем добри, и за всеки добър мъж, жена, звяр или птица краят винаги е щастлив — в тези най-стари измислици на света. Това е истината, която се съдържа в приказките.

Андрю Ланг^[1]

ОТ КАКВИ ИЗТОЧНИЦИ СА ПРЕВЕДЕНИ ПРИКАЗКИТЕ НА БЪЛГАРСКИ?

Приказките, легендите и басните в поредицата са подбрани от най-разнообразни източници, издадени преди един век — повечето са от края на 19-ти век и началото на 20-ти век. Някои от тях са от периодични издания на научни списания, като например част от филипинските приказки, записани по устни разкази. Такива са и сибирските приказки на Waldemar Bogoras, записани по разказите на рускоговорещи местни хора и преведени след това на английски. Други

сме взели от по-популярни книги, като фолклорни сборници, съставени от пътешественици, мисионери или други лица, изучили местните езици и записвали устните легенди и древни предания на племена и народи. Трети вид са приказките, които сме подбрали от прочутите сборници с вълшебни приказки на Андрю Ланг, на които той е съставител, преводач и редактор. По негово признание, приказките са издирвани и събирани от стари ръкописи и книги и превеждани от него и сътрудниците му от френски, немски, испански, каталунски, португалски, исландски, персийски и други езици. На някои от приказките в неговите сборници е отбелязана народността и източника, на други липсва всякаква информация за произхода им, а някои са взети от публикациите на различни международни фолклорни организации.

МОЖЕ ЛИ ДА БЪДЕ ВЯРНО ПРЕСЪЗДАДЕНА ФОЛКЛОРНАТА ЛИТЕРАТУРА ПРИ ПРЕВЕЖДАНЕТО ѝ ПОСРЕДСТВОМ ТРЕТИ ЕЗИК?

Като изключим автори като Андерсен, чиито приказки са техни оригинални, повечето автори, например Братя Грим и Шарл Перо, са преразказвали приказки, които могат да се срещнат във фолклора на различни народи. Народното творчество — приказки, песни, легенди и т.н. — е създавано колективно, при устното им предаване всеки разказвач, поколение след поколение, е добавял по нещо свое. Много от приказките по света напомнят нашите народни приказки — например кашмирските приказки за хитреци и глупци, както и безбройните варианти за глупавата жена или глупавия мъж, срещащи се в приказките на всички народи. Голяма част от сюжетите изглеждат сякаш заимствани от други — филипинската „Петдесетте и един разбойника“ много наподобява „Али Баба и 40-те разбойника“ от „Хиляда и една нощ“, а историята за филипинския Масой и маймуната е подобна на известната европейска приказка за котарака с чизми. Други приказки пък си приличат с басните на Езоп. Не е ясно кой от кого е заимствал, вероятно те са пренасяни чрез пътуващи търговци и религиозни поклонници. Народните приказки, които са претърпели много изменения и адаптации при миграцията си от място на място, е нормално да се превеждат от трети езици. Самият Андрю Ланг е обявил, че много от приказките на различни народи в неговата колекция са преведени от трети езици. Това е позволило приказките от

най-стари времена да достигнат до нас и също като преди един век да удивляват и днешния читател с въображението, чувството за хумор и мъдростта на хората, живели много преди нас.

Лиана Бакалова, Анатолий Буковски

[1] Андрю Ланг (31 март 1844 — 20 юли 1912) е шотландски писател, поет, преводач, литературен критик, историк и етнограф, председател на Лондонското общество на фолклористите. Най-известен е със своите сборници от вълшебни приказки от цял свят, известни под общото име „Вълшебни книги на Андрю Ланг“. — Б.пр.

↑

БРАТЯ ГРИМ

РУСАЛКАТА ОТ ВОДЕНИЧНИЯ ВИР^[1]

Имало някога един мелничар, който живеел много щастливо с жена си. Те имали пари и земя и с всяка година благоденствието им растяло все повече и повече. Но нещастieto идва бързо и както преди богатството им се увеличавало, така сега започнало да намалява година след година и накрая дори мелницата, в която живеел мелничарят, вече не била негова. Той бил много разтревожен и когато си лягал, след като е работил цял ден, не можел да намери покой, а се мятал в леглото си, преизпълнен с грижи. Една сутрин станал преди разсъмване и излязъл навън, мислейки, че може би там ще му стане по-леко на душата. Докато пресичал бента на воденичния вир, първият слънчев лъч тъкмо изгрявал и той чул някакъв бълбукащ звук във вира. Обърнал се и забелязал една красива жена, която бавно се издигала от водата. Дългата ѝ коса, която тя придържала с меките си ръце, падала от двете ѝ страни и покривала бялото ѝ тяло. Скоро той видял, че това е русалката от воденичния вир, и в уплахата си не знаел дали да избяга или да остане на мястото си. Но русалката проговорила със сладкия си глас, повикала го по име и го попитала защо е така тъжен. Мелничарят отначало онемял от изненада, но като я чул да говори толкова любезно, се окуражил и ѝ казал как богато и щастливо живеел преди, а сега бил толкова беден, че не знаел какво да прави.

— Успокой се — отвърнала русалката, — аз ще те направя по-богат и щастлив, отколкото преди. Ти трябва само да обещаеш да ми дадеш новото същество, което току-що се е родило в къщата ти.

— Какво ли пък може да бъде това — помислил си мелничарят, — освен някое малко кученце или коте? — и той ѝ обещал каквото поискала.

Русалката отново се спуснала във водата, а той забързал назад към мелницата, утешен и с приповдигнат дух. Още не бил стигнал там, когато слугинята излязла от къщата и му съобщила радостната вест, че

съпругата му е родила момче. Мелничарят стоял като ударен от гръм. Той разбрал много добре, че хитрата русалка е знаела това и го била измамила. С наведена глава се приближил до леглото на жена си. Когато тя го попитала:

— Защо не се радваш на хубавото момче? — той ѝ разказал какво му се е случило и какъв обет е дал на русалката.

— За какво са ми богатството и благоденствието — добавил той, — ако трябва да загубя детето си. Но какво мога да направя?

Дори роднините, които били дошли там, за да им пожелаят щастие, не знаели какво да кажат.

Междувременно благоденствието отново се върнало в къщата на мелничаря. Всичко, което предприемал, успявало, сякаш долапите и сандъците се пълнели от само себе си, а парите се умножавали нощем в шкафовете. Не след дълго богатството му било по-голямо, отколкото когато и да било преди. Но той не можел да се радва безгрижно на това, защото спогодбата, която бил направил с русалката, измъчвала душата му. Всеки път, когато минавал край воденичния вир, се страхувал, че тя може да изплува и да му напомни за дълга. Никога не оставял момчето да се приближи до водата.

— Пази се — казвал му той, — ако само докоснеш водата, ще се издигне една ръка, ще те сграбчи и ще те завлече долу.

Но тъй като година след година минавали и русалката не се появила отново, мелничарят започнал да се чувства по-спокоен.

Момчето пораснало, станало младеж и отишло да чиракува при един ловец. Когато изучило всичко и станало отличен ловец, господарят на селото го взел на служба. В селото живеела една красива девойка с вярно сърце, която ловецът харесвал, и когато господарят му забелязал това, му дал една малка къща, двамата се оженили, заживели спокойно и щастливо и се обичали всеотдайно.

Един ден ловецът преследвал сърна и когато животното се отклонило от гората към откритото поле, той го последвал и накрая го застрелял. Не забелязал, че сега е близо до опасния вир и след като изкормил сърната, отишъл до водата да измие изцапаните си с кръв ръце. Ала едва ги потопил и русалката изплувала, усмихната обвила мокрите си ръце около него и в миг го завлякла под вълните, които се затворили над него. Когато се свечерило и ловецът не се прибрал вкъщи, жена му се разтревожила. Тя излязла да го търси и тъй като той

често ѝ бил казал, че трябва да внимава да не го грабне русалката, и не смеел да се доближава до воденичния вир, вече се досещала какво се е случило. Тя забързала към водата и когато намерила ловджийската му чанта на брега, повече не можела да се съмнява, че се е случила бедата. Като плачела горестно и кършела ръце, тя зовяла любимия си по име, но напразно. Преминала бързо от другата страна на вира и наново започнала да го вика, ругаела със сурови думи русалката, но отговор не последвал. Повърхността на водата останала спокойна, само полумесецът се взираше немигащо в нея. Бедната жена не напуснала вира. С бързи крачки, без да си почине нито миг, тя обикаляла и обикаляла около него: ту безмълвно, ту извиквала силно, ту тихо хлипала. Най-накрая силите я напуснали и тя се свлякла на земята и потънала в тежък сън. Веднага ѝ се присънило как трескаво се изкачва нагоре между огромни скали, бодли и трънаци я хващали за краката, дъждът биел в лицето ѝ и вятърът разпилявал дългата ѝ коса. Когато стигнала до билото, съвсем различна гледка се показала пред нея: небето било синьо, въздухът мек, земята се спускала плавно надолу, а на една зелена поляна, покрита с пъстри цветя, имало красива къща. Тя се приближила до нея и отворила вратата, а там седяла една старица с бели коси, която приветливо ѝ кимнала. Точно в този момент нещастната жена се събудила. Денят бил вече настъпил и тя веднага решила да направи както в съня си. С мъка се изкачила по планината и всичко било точно както го видяла през нощта. Старицата я приела любезно и ѝ посочила един стол да седне.

— Трябва да ти се е случило нещастие — казала тя, — щом като си потърсила моята усамотена къща.

През сълзи жената разказала какво я е сполетяло.

— Успокой се — казала старицата, — аз ще ти помогна. Ето ти един златен гребен. Изчакай, докато изгрее пълната луна, а след това иди на воденичния вир, седни на брега и среши дългата си черна коса с този гребен. Когато свършиш, сложи го на брега и ще видиш какво ще стане.

Жената се върнала вкъщи, но времето до изгрева на пълната луна минавало бавно. Накрая блестящият диск се появил на небето. Тогава тя отишла на воденичния вир, седнала и сресала дългата си черна коса със златния гребен, а когато свършила, го сложила на брега до водата. Не след дълго някакво движение се породило в дълбините, вдигнала се

вълна, плиснала по брега и отнесла гребена със себе си. След толкова време, колкото било нужно на гребена да потъне на дъното, водната повърхност се разтворила и се показала главата на ловеца. Той не продумал, само отправил към жена си тъжен поглед. В същия миг дошла втора вълна и покрила главата на мъжа. Всичко изчезнало, воденичният вир застинал неподвижно както преди, и само ликът на пълната луна го осветявал. С натежало сърце жената се върнала вкъщи, но пак видяла насън къщата на старицата. На другата сутрин отново отишла и изплакала мъката си на мъдрата жена. Старицата ѝ дала една златна флейта и казала:

— Изчакай, докато изгрее пълната луна, след това вземи тази флейта и изсвири някоя хубава мелодия с нея, а когато свършиш, остави я на пясъка. Тогава ще видиш какво ще стане.

Жената сторила каквото ѝ казала старицата. Щом флейтата се озовала на пясъка, дълбините се раздвижили, плиснала една вълна и отнесла флейтата. Веднага след това водата се разделила и се показала не само главата на мъжа, но и половината му тяло. Той протегнал с копнеж ръце към нея, но втора вълна се появила, обгърнала го и пак го завлякла надолу.

— Уви, каква е ползата от това — казала нещастната жена, — че трябваше да видя любимия си, само за да го загубя отново!

Отчаяние изпълнило отново сърцето ѝ, но сънят я отвел за трети път в къщата на старицата. Тя отишла и мъдрата жена ѝ дала един златен чекрък, утешила я и казала:

— Все още не всичко е изпълнено. Изчакай до пълнолуние, а след това вземи чекръка, седни на брега и изпреди едно цяло вретено. След като свършиш това, постави чекръка близо до водата и ще видиш какво ще стане.

Жената изпълнила точно всичко, както старицата ѝ заръчала. Веднага щом се появила пълната луна, тя занесла златния чекрък на брега и усърдно прела, докато се свършил ленът и вретеното се напълнило докрай с прежда. Щом чекръкът се намерил на брега, още по-бурно се раздвижили дълбините на вира, вдигнала се огромна вълна и отнесла чекръка със себе си. Незабавно главата и цялото тяло на мъжа били изхвърлени нагоре от струя вода. Той бързо скочил на брега, хванал жена си за ръка и те побягнали. Но едва се били отдалечили малко и целият вир се надигнал с ужасен рев и залял

полето. Когато бегълците вече гледали смъртта в очите, ужасената жена призовала на помощ старицата и в миг той бил превърнат в жабок, а тя в жаба. Потопът, който ги застигнал, не могъл да ги унищожи, но ги откъснал един от друг и ги отнесъл надалече.

Когато водата се оттеглила и двамата отново докоснали сушата, те възвърнали човешкия си образ, но никой от тях не знаел какво е станало с другия. Те се озовали сред чужди хора, които не познавали родната им страна. Високи планини и дълбоки долини лежали между тях. За да оцелеят, двамата били принудени да пасат овце. В продължение на дълги години те карали стадата си през поля и гори, изпълнени с печал и копнеж.

Когато пролетта за пореден път се възцарила на земята и двамата излезли един ден със стадата си, случило се така, че те се приближили един до друг. Те се срещнали в долината, но не се познали, и все пак се зарадвали, че вече няма да са толкова самотни. Оттогава всеки ден карали стадата си на едно и също място и не говорели много, но и в това намирали утеха. Една вечер, когато пълната луна блестяла в небето и овцете вече си почивали, овчарят извадил флейтата от джоба си и засвирил с нея една хубава, тъжна мелодия. Когато свършил, видял, че овчарката горчиво плаче.

— Защо плачеш? — попитал той.

— Уви! — отвърнала тя, — така блестеше пълната луна, когато за последен път свирех тази мелодия на флейта и главата на моя любим се показва от водата.

Той я погледнал и сякаш пелена паднала от очите му и познал скъпата си жена. И когато тя го погледнала, луната светела в лицето му и тя също го познала. Те се прегърнали и се целунали и не е нужно да се пита дали били щастливи.

Илюстрация: Артър Ракъм

[1] *Източник:* Jacob and Wilhelm Grimm. Household Tales, Vol. 2. Margaret Hunt, translator. London: George Bell & Sons, 1884.

Илюстрация: Friedrich de la Motte Fouque. Undine. Arthur Rackham, illustrator, 1909. ↑

БАЩА НА ОСЕМНАЙСЕТ ЕЛФИ

ИСЛАНДСКА ЛЕГЕНДА^[1]

Това се случило много отдавна. Един ден всички от домакинството в един чифлик отишли да събират сено, освен жената на стопанина и единственото ѝ дете, четиригодишно момченце. То било силен, красив и жизнерадостен малчуган, който вече можел да говори почти така добре, както възрастните, и родителите му много се гордеели с него и му възлагали големи надежди. Тъй като майка му си имала много друга работа, освен да го гледа, наложило ѝ се да го остави самичко за кратко време, докато слезе до потока да измие ведрата от млякото. Тя го оставила да си играе до вратата на къщата и се върнала веднага щом сложила ведрата от млякото да съхнат.

Но щом заговорила на детето, то започнало да плаче по един странен и неестествен начин, което доста я изненадало, понеже било кротко дете с благ характер. Когато подканила детето да говори, както правело преди, то само закрепцяло още по-силно. Това продължило дълго време, то все плачело и не можело да се успокои, докато накрая майката се отчаяла от тази очебийна промяна у момчето ѝ, което сякаш било загубило ума си.

С натежало сърце тя отишла да поиска съвет от една учена и опитна жена от околността и споделила с нея цялата си тревога.

Съседката ѝ задала най-различни въпроси. Накрая мъдрата жена рекла:

— Детето, което имаш сега, е сменено от феите. Без съмнение, то е било оставено пред къщната ти врата на мястото на сина ти, докато си миела ведрата от мляко.

— Не зная — отвърнала майката, — посъветвай ме как да открия истината.

— Ще ти кажа. Сложи детето там, където може да види нещо, което никога не е виждало преди, и нека да си мисли, че е само. Щом

реши, че наблизно няма никой, то ще проговори. А ти се скрий наблизно и слушай внимателно какво ще каже.

Такъв бил съветът на мъдрата жена и майката си тръгнала с много благодарности.

Когато пристигнала вкъщи, тя поставила един котел в средата на огнището, после взела няколко пръчки, вързала ги една за друга, а на края им завързала една лъжица за каша. После пъхнала лъжицата в котела, така че новата дръжка, която ѝ била направила, стигала чак до комина. Щом приготвила всичко това, тя довела детето, сложила го на пода в кухнята и излязла, като се погрижила обаче да остави вратата открената, за да може да чува и вижда всичко, което става.

След като излязла от стаята, детето започнало да обикаля около котела и да го разглежда внимателно и след малко казало:

— Ей! Доста стар съм, както си личи по брадата ми, баща съм на осемнайсет елфи, но никога в живота си не съм виждал толкова дълга лъжица за такава малка тенджерка.

Като чула това, жената на чифликчията се втурнала в кухнята, грабнала едно снопче съчки и зашибала с него бащата на осемнайсет елфи, докато той не заритал и завикал. Посред цялата гюрултия вратата се отворила и влязла непознатата жена, която носела в ръцете си едно хубаво момченце. Жената казала:

— Не може така! Аз обичам и треперя над твоя син, а ти биеш и обиждаш моя съпруг!

С тези думи тя върнала на чифликчийската жена сина ѝ и като хванала смененото „дете“ за ръка, изчезнала с него.

Илюстрация: Робърт А. Бел

[1] *Источник*: Jon Arnason. Icelandic Legends. George E. J. Powell and Eirikur Magnusson, translators. London: R. Bentley, 1864.

Иллюстрация: Grimm's Household Tales. Edgar Taylor and Marian Edwardes, translators. Robert Anning Bell, illustrator. London: J. M. Dent & Sons, 1912. ↑

ЗЛАТНАТА ГЪСКА

ДЖАТАКА^[1]

Имало някога една гъска с прекрасни златни пера. Недалече от тази гъска живеела много бедна жена, която имала две дъщери. Видяла гъската колко трудно живеят те и си казала:

— Ако им давам по едно от златните си пера, майката би могла да ги продава и с парите от тях тя и дъщерите ѝ ще могат да живеят в охолство.

И гъската отлетяла към дома на бедната жена.

Като видяла гъската, жената рекла:

— Защо си дошла тук? Ние нямаме какво да ти дадем.

— Затова пък аз имам какво да ви дам — казала гъската. — Ще ви давам по едно от моите пера и като ги продаваш, ще взимаш за тях достатъчно, така че ти и дъщерите ти да живеете в охолство.

Като казала това, гъската ѝ дала едно от своите пера и отлетяла. След това идвала от време на време и всеки път оставяла по едно перо.

Майката и дъщерите ѝ продавали чудните пера и взимали за тях достатъчно пари, за да живеят в охолство. Но един ден майката рекла на дъщерите си:

— Я да не вярваме на тази гъска. Някой ден може да отлети и повече да не се върне. Тогава отново ще обеднеем. Хайде да ѝ оскубем всичките пера, като дойде следващия път.

Дъщерите казали:

— Това ще оскърби гъската. Не можем да сторим такова нещо.

Но майката била алчна. Когато гъската дошла следващия път, тя я сграбчила с две ръце и оскубала всичките ѝ пера.

Само че перата на Златната гъска не са обикновени пера. Ако бъдат насила отскубнати, те престават да са златни, а се превръщат в бели и не струват повече от кокоши пера. И новите, дето покарват, не са златни, а обикновени бели пера.

След време перата ѝ отново пораснали, тя отлетяла към дома си и никога повече не се върнала.

Илюстрация: Елсуърт Янг

[1] *Източник:* More Jataka Tales. Retold by Ellen C. Babbit. Ellsworth Young, illustrator. New York, London: D. Appleton-Century Co., 1922.

Джатаки (мн.ч. от *джатака*) — древноиндийски притчи за земните превъплъщения на Буда в човешка и животинска форма. — Б.пр. ↑

ХАНС КРИСТИАН АНДЕРСЕН

ПРИНЦЕСАТА И ГРАХОВОТО ЗЪРНО

Имало едно време един принц, който искал да се ожени за принцеса, ала да бъде истинска принцеса. Той обиколил целия свят да търси такава принцеса, но никъде не могъл да намери каквато искал. Принцеси имало много, но било трудно да се разбере дали са истински. Все имало нещо при тях не съвсем както трябва. Той се върнал вкъщи натъжен, защото толкова много му се искало да си има истинска принцеса.

Една вечер се извила страшна буря, загърмяло и засвяткало, а дъждът се леел като из ведро. Изведнъж се зачуло хлопане на градската порта и старият крал отишъл да отвори.

А там отвън пред портата стояла една принцеса. Но, Боже мой, как изглеждала тя от дъжда и вятъра! Водата се стичала от косата и дрехите ѝ, влизала в обувките ѝ през пръстите, а излизала през петите. И все пак тя твърдяла, че е истинска принцеса.

— Е, скоро ще разберем дали е така! — помислила си старата кралица. Но нищо не казала, а отишла в спалнята, махнала всички завивки и постелки от леглото и сложила едно грахово зърно най-отдолу. После взела двайсет дюшека и ги сложила върху граховото зърно, а след това още двайсет пухени постели върху дюшеците.

На това принцесата трябвало да лежи цяла нощ. На сутринта я попитали как е спала.

— Ох, много лошо! — казала тя. — Почти не съм мигнала през цялата нощ. Бог знае какво имаше в това легло, но лежах на нещо твърдо, така че цялата съм в синини! Беше ужасно!

Тогавя те се уверили, че тя е истинска принцеса, защото била усетила граховото зърно през всичките двайсет дюшека и двайсет пухени постели.

Само една истинска принцеса можела да бъде толкова деликатна.

И тъй, принцът я взел за жена, защото сега вече знаел, че взима истинска принцеса. А граховото зърно сложили в музея, където още

може да се види, освен ако някой не го е откраднал.
Ето, това е една истинска история.

Илюстрация: Х. Дж. Форд^[1]

^[1] *Илюстрация: The Yellow Fairy Book. Andrew Lang, editor. Henry Justice Ford, illustrator. London: Longmans, Green, and Co., 1894. ↑*

ЛИСИЦА, КОКОШКА И БАРАБАН БАСНЯ ОТ ПАНЧАТАНТРА^[1]

Една лисица тръгнала да търси храна и видяла кокошка, която ровела за червеи в подножието на едно дърво. Тя се скрила в един храст наблизо и тъкмо се канела да изскочи и да я хване, когато до ушите ѝ достигнал странен почукващ звук. А на същото това дърво имало барабан и когато вятърът духал, клоните се удряли в него.

Лисицата била много гладна и си помислила:

— Такъв силен звук може да издава само птица, много по-голяма от тази кокошка. Затова ще я пусна и ще уловя за вечерята си по-голямата птица.

Без да се замисля, тя изтичала от храста с шум, при който кокошката избягала, и след много усилия се изкачила нагоре по дървото. Високо сред листата намерила барабана и се хвърлила върху него със зъби и нокти. Скоро го разкъсала, но видяла, че в него няма нищо, освен въздух. Лисицата увесила опашка.

— Каква нещастна глупачка съм! — изохкала тя. — Заради собствената ми алчност, сега ще трябва да си легна гладна.

Илюстрация: Е. Бойд Смит

[1] *Източник:* The Tortoise and the Geese and Other Fables of Bidpai. Retold by Maude Barrows Dutton. E. Boyd Smith, illustrator. Boston, New York: Houghton Mifflin Co., 1908.

Панчатантра — санскритски сборник в пет книги с поучителни истории и басни с животни; нарича се още „Древноиндийското петокнижие“. — Б.пр. ↑

БРАТЯ ГРИМ

БРЕМЕНСКИТЕ ГРАДСКИ МУЗИКАНТИ^[1]

Имало някога едно магаре, чийто господар го принуждавал дълги години да носи чували на мелницата, но накрая силите му започнали да го напускат и то с всеки изминал ден ставало все по-негодно за работа. Тогава господарят му намислил да се отърве от него, но магарето, като усетило, че нищо добро не го чака, избягало и поело по пътя за Бремен, където се надявало да се цани за градски музикант.

Като повървяло малко, видяло едно ловно куче, което лежало край пътя и тежко дишало, сякаш след дълго тичане.

— Кажи, Здраводръж, защо си така запъхтян? — попитало магарето.

— Ох! — казало кучето. — Аз съм вече стар, от ден на ден силите ми ме напускат и не ме бива за лов. И тъй като господарят ми щеше да нареди да ме убият, аз избягах. Но как сега ще си изкарвам прехраната?

— Слушай какво ще ти кажа — рекло магарето, — аз съм тръгнал за Бремен да стана градски музикант. Ти би могъл да дойдеш с мен и да се заемеш също с музика. Аз ще свиря на лютня, а ти можеш да биеш барабана.

Кучето се съгласило и те продължили заедно.

Не след дълго видели един котарак, който седял на пътя и изглеждал много отчаян.

— Какво ти се е случило, старче? — попитало магарето. — Изглеждаш доста разстроен!

— Бих искал да знам кой може да бъде весел, когато кожата му е в опасност? — отвърнал котаракът. — Сега, когато съм вече стар и зъбите ми са изхабени, и предпочитам да седя до печката и да мъркам, вместо да гоня мишки, господарката ми реши да ме удави. Затова избягах, но сега се чудя какво да правя и не знам какво ще стане с мен.

— Ела с нас в Бремен — предложило магарето — и стани градски музикант. Ти разбираш от серенади.

Идеята харесала на котарака и той тръгнал с тях.

След това тримата пътници минали край един двор, на чиято врата бил кацнал петел и пеел с цяло гърло.

— Твоите викове могат да проглушат ушите на всички — казало магарето. — Какво има?

— Аз предсказах хубаво време за Благовещение, та всички ризи да могат да бъдат изпрани и да изсъхнат, а сега в неделя сутринта идват гости и господарката е наредила на готвача да направи от мен супа, и тази вечер ще ми извият врата, затова кукуригам с цяло гърло, докато мога.

— Ти по-добре ела с нас, Петльо — рекло магарето. — Ние отиваме в Бремен. Това при всички случаи е по-добре, отколкото да умреш. Ти имаш силен глас и като пеем всички заедно, ще се получи много добър ефект.

Петелът се съгласил и четиримата продължили заедно.

Но град Бремен бил прекалено далече, за да се отиде там за един ден, и на свечеряване те стигнали до една гора, където решили да прекарат нощта. Магарето и кучето легнали под едно голямо дърво, котаракът се покатерил между клоните, а петелът подхвъркнал на върха, където се чувствал в най-голяма безопасност. Преди да заспи, той се огледал на всички страни и забелязал да блещука някаква светлинка в далечината. Той извикал на спътниците си, че сигурно наблизко има къща, защото се вижда светлина, а магарето рекло:

— По-добре да станем и да отидем там, защото тук не сме се настанили много удобно.

Кучето се размечтало, че няколко кокала, не съвсем оглозгани, биха му дошли добре. Всички се запътили по посока на светлината, която се уголемявала и сияела все по-ярко, и накрая ги довела пред една разбойническа къща, цялата осветена. Магарето, като най-високо, се приближило до прозореца и надникнало вътре.

— Е, какво виждаш? — попитало кучето.

— Какво виждам ли? — отвърнало магарето. — Виждам богато наредена маса с ястия и напитки и разбойници, седнали около нея, които добре се гощават.

— Това би ни дошло много добре — казал петелът.

— Да, наистина, да можеше ние да сме там — казало магарето.

Те започнали да обсъждат как да изкарат разбойниците от къщата и накрая измислили план. Магарето трябвало да постави предните си крака на перваза на прозореца, кучето да се качи на гърба на магарето, котаракът върху кучето и накрая петелът да подхвъркне и да кацне върху котешката глава. Когато това било направено, по даден знак всички започнали да изпълняват своята музика. Магарето заревало, кучето залаяло, котаракът замякукал, а петелът закукуригал. После нахлули в стаята, като изпочупили всички стъкла на прозореца. При този ужасен шум разбойниците хукнали да бягат. Помислили, че това е някакъв таласъм, и избягали в гората, обезумели от ужас. Тогава четиримата другари седнали около трапезата, спокойно се заели с останалото ядене и се гощавали така, сякаш преди туй цял месец били гладували. Когато свършили, те изгасили свещите и всеки си потърсил място за спане според нрава и обичая си. Магарето си легнало отвън на буницето, кучето зад вратата, котаракът на огнището при топлата пепел, а петелът се настанил на тавана. И понеже всички били изморени от дългото пътуване, не след дълго дълбоко заспали.

Като приближило полунощ и разбойниците видели отдалече, че там вече не свети и всичко изглежда спокойно, главатарят им казал, че по негово мнение са побягнали без причина и наредил на един от тях да отиде да разузнае. Един от разбойниците отишъл и като видял, че всичко е спокойно, влязъл в кухнята да запали свещ и понеже помислил ярко светещите очи на котарака за горещи въглени, поднесъл една клечка към тях да я запали. Но котаракът не разбирал от шега и се хвърлил към лицето му, като фучал и драскал. Той изревал от ужас и хукнал да бяга през задната врата, но кучето, което лежало там, го нападнало и го ухапало по крака, а както бягал през двора покрай буницето, магарето му стоварило един хубав ритник със задния си крак, а петелът, който се бил събудил от шума и се чувствал съвсем бодър, изкрещял: „Кукуригу-у-у!“

Разбойникът се върнал с най-голяма бързина при главатаря си и казал:

— Олеле! В къщата има една ужасна вещица, усетих дъха ѝ и дългите ѝ нокти по лицето си, до вратата стои човек, който ме наръга с нож в крака, в двора пък се намира едно черно привидение, което ме удари с дървената си сопа, а горе на покрива седи съдията, който

изкрещя: „Доведете тук престъпника!“. Така че аз избягах оттам колкото се може по-бързо.

Оттогава разбойниците не посмели повече да припарят до тази къща, а четиримата бременски градски музиканти се чувствали толкова добре на това място, че останали да живеят там.

Илюстрация: Уолтър Крейн

[1] *Източник:* Jacob and Wilhelm Grimm. Household Stories: from the Collection of the Bros. Grimm. Lucy Crane, translator. Walter Crane, illustrator. London: Macmillan and Co., 1882. ↑

КОЯ ПТИЦА ЛЕТИ НАЙ-ВИСОКО

ЮЖНОАФРИКАНСКА ПРИКАЗКА^[1]

Птиците решили да си изберат цар. Хората си имат цар, животните също, защо да си нямат и те? Събрали се всички на едно място.

— Нека да е щраусът, защото той е най-голям! — извикал един.

— Не, той не може да лети.

— Орелът — той е най-силен.

— Не може, той е много грозен.

— Лешоядът, защото той лети най-високо.

— Не, лешоядът е твърде мръсен, миризмата му е ужасна.

— Паунът — той е толкова красив.

— Краката му са много грозни, а също и гласът му.

— Бухалът, защото той може да вижда добре.

— Бухалът не, той се бои от светлината.

И така те до никъде не стигнали. После някой извикал силно:

— Нека този от нас, който може да излети най-високо, той да бъде цар.

— Да, да — закрещели всички и по даден сигнал всички се издигнали към небето.

Лешоядът летял цели три дни без да спре, право към слънцето. След това силно извикал:

— Аз съм най-високо, аз съм цар.

— Тинк-тинк-тинк — чул той над себе си. Там летяло врабчето Тинк-тинк. То се държало здраво за едно от големите пера на крилото на лешояда, без той да го усети, защото било много леко.

— Тинк-тинк-тинк, аз съм най-високо, аз съм цар — пищял Тинк-тинк.

Лешоядът летял още един ден, като продължавал да се издига все по-нависоко.

— Аз съм най-високо, аз съм цар.

— Тинк-тинк-тинк, аз съм най-високо, аз съм цар — имитирал го Тинк-тинк. Той бил пак там, изпълзвал изпод крилото на лешояда.

На петия ден лешоядът полетял право нагоре.

— Аз съм най-високо, аз съм цар — извикал той.

— Тинк-тинк-тинк — изпищяло малкото същество над него. — Аз съм най-високо, аз съм цар.

Обаче лешоядът бил вече изморен и полетял право към земята. Другите птици били напълно вбесени. Тинк-тинк трябвало да умре, защото се възползувал от перата на лешояда и се скрил между тях. Всички полетели след него и той бил принуден да потърси спасение в една миша дупка. Но как да го измъкнат оттам? Някой трябвало да застане на стража, за да го сграбчи в момента, в който си покаже главата навън.

— Бухалът трябва да стои на стража, той има най-големи очи, той може да вижда добре — извикали те.

Бухалът отишъл и заел позиция пред дупката. Но слънцето греело, било топло, и скоро бухалът се унесъл и заспал дълбоко.

Тинк-тинк надникнал, видял, че бухалът спи, измъкнал се и отлетял. Скоро след това дошли другите птици да видят дали Тинк-тинк е още в дупката.

— Тинк-тинк — чули те от едно дърво и що да видят — там седи малкият нахалник.

Бялата врана била така възмутена, че се извърнала и възкликнала:

— Нямам повече думи!

И от този ден белите врани повече никога не говорят. Дори и да ги удариш, те не издават ни звук, ни стон.

Иллюстрация от книга за зоологията на Южна Африка

[1] *Източник:* James A. Honey. South-African Folk-Tales. New York: Baker & Taylor Co., 1910.

Иллюстрация: Andrew Smith. Illustrations of the zoology of South Africa, 1838. ↑

ГОРСКИТЕ ДУХОВЕ И ЗАВИСТЛИВИЯТ СЪСЕД ЯПОНСКА ПРИКАЗКА^[1]

Веднъж един човек, когото нощта застигнала сред планините, бил принуден да потърси подслон в кухия дънер на едно дърво. Посред нощ голяма компания горски духове се събрала на това място и човекът, който надничал от скривалището си, се уплашил до смърт. След известно време обаче горските духове започнали да се гощават, да пият вино и да се развличат с песни и танци, докато накрая човекът, увлечен от веселбата, съвсем забравил страха си и изпълзял от хралупата, за да се присъедини към забавленията.

Когато приближило да съмне, горските духове казали на човека:

— Ти си много весел другар и трябва пак да дойдеш да танцуваш с нас. Трябва да ни обещаеш и да го изпълниш.

Затова горските духове, мислейки, че така ще задължат човека да се върне, взели една голяма буца, която растяла на челото му, и я задържали като залог. След това всички напуснали мястото и си отишли вкъщи.

Човекът си отишъл ликуващ у дома след весело прекараната нощ, като на всичкото отгоре се бил отървал от буцата си. Той разказал случката на всичките си приятели, които го поздравили сърдечно за излекуването на буцата му. Но имало един съсед, който от дълго време също страдал от буца, и когато чул за късмета на приятеля си, бил обладан от завист и отишъл да дири кухото дърво, а когато го намерил, се скрил в него.

Както очаквал, към полунощ горските духове дошли и започнали както преди да пируват и пият с песни и танци. Щом видял това, той излязъл от кухото дърво и започнал да танцува и пее, както бил направил съседът му. Горските духове, които го помислили за техния предишен весел другар, се зарадвали, че го виждат, и казали:

— Ти си добър човек, задето не забрави обещанието си, и ние ще ти върнем залога.

Тогава един от горските духове извадил заложената буца от джоба си и я залепил на челото на човека върху другата, която той вече имал. Така завистливият съсед си тръгнал плачешком за вкъщи, с две буци вместо една.

Това е добър урок за хората, които не могат да гледат късмета на другите, без да го пожелаят за себе си.

Илюстрация: Какузо Фуджияма

[1] *Източник:* A. V. Freeman-Mitford. Tales of Old Japan. London: Macmillan and Co., 1910.

Илюстрация: The Japanese Fairy Book. Yei Theodora Ozaki, translator. Kakuzo Fujiyama, illustrator. London, Bombay and Sydney: Constable and Co. Ltd., New York: E. P. Dutton, 1922. ↑

ЧОВЕКЪТ С КОКОСОВИТЕ ОРЕХИ

ФИЛИПИНСКА ПРИКАЗКА^[1]

Веднъж един човек, който трябвало да събере кокосови орехи, натоварил коня си с прекалено много орехи. На път за къщи срещнал едно момче и го попитал колко време ще му отнеме да стигне до къщата си.

— Ако вървиш бавно — казало момчето, като погледнало товара на коня, — скоро ще пристигнеш, но ако вървиш бързо, ще ти отнеме цял ден.

Мъжът не повярвал на странните му думи и пришпорил коня си. Но кокосовите орехи изпадали и той трябвало да спре да ги събере. После пришпорил още повече коня си, за да навакса загубеното време, но кокосовите орехи отново нападали. Това се повторило много пъти и едва вечерта той стигнал до дома си.

Който много бърза, бавно стига.

[1] *Източник:* Philippine Folk Tales. Compiled and Annotated by Mabel Cook Cole. London: Curtis Brown, 1916.

Илюстрация: John Maurice Miller. Philippine folklore stories. Boston: Ginn & Co., 1904. ↑

ЗАЩО ЕВКАЛИПТОВОТО МЕЧЕ НЯМА ОПАШКА АВСТРАЛИЙСКА ЛЕГЕНДА^[1]

Някога евкалиптово мече и дългоопашатото кенгуру били близки приятели. Те живеели в обща гъня^[2], винаги ходели заедно на лов и много се гордеели с дългите си опашки.

По онова време страшна суша била обхванала страната. Водата била много оскъдна и двамата приятели построили стана си край една плитка водна яма, в която имало малко застояла вода. Било много противно да се пие такава вода след бистрите планински извори. Въпреки това, тя ги спасила да не умрат от жажда. На залез купища тъмни облаци се носели ниско по небето с обещание за проливен дъжд, но при изгрев-слънце небето било все така светло и ясно, както преди. Накрая дори запасът от застояла вода се изчерпал и двамата приятели изпаднали в отчаяно положение.

По едно време кенгуруто казало:

— Когато майка ми ме носеше в торбата си, помня, беше такава суша като тази. Птиците падаха от дърветата, животните се биеха до смърт около пресъхналите водни ями, а дърветата изсъхваха и умираха. Майка ми беше изминала много път с мен през планините и надолу по речното корито, но тя вървеше бавно, тъй като гладът и жаждата я правеха много слаба, а аз бях тежък за носене. Тогава друго кенгуру я заговори и каза: „Защо носиш този тежък товар? Така със сигурност ще умреш. Хвърли го в храсталака и ела с мен, защото аз вървя бързо и ще те заведа при водата.“ Майка ми не искаше да ме остави да умра и продължи да върви с усилие, а другото кенгуру я остави да умре от жажда. Изтощена от тежкия си товар, тя с мъка се движеше напред, докато отново не стигна до пясъчен речен бряг. Там изкопа дълбока дупка в пясъка, която бавно се напълни с хладна бистра вода. Направихме си лагер до тази водна яма, докато дойде

дъждът. И аз ще отида до реката и ще видя дали не мога да поразкопая и намеря вода, защото ако останем тук сигурно ще загинем от жажда.

Евкалиптовото мече било възхитено от предложението и рекло:

— Да! Нека двамата да слезем до речния бряг. Имам много силни лапи и ще ти помогна.

Те тръгнали към реката, но преди да стигнат до нея, се натъкнали на някои от приятелите си, които били умрели от жажда. Това ги изпълнило с още повече решителност. Когато стигнали до реката, слънцето много силно напичало и те били много уморени. Евкалиптовото мече предложило кенгуруто да започне да копае, тъй като повече разбирало от това. Кенгуруто с желание се заловило за работа и изкопало дълбока дупка, но никакви следи от вода не се виждали. Кенгуруто се изморило от работата и помолило евкалиптовото мече да му помогне. Евкалиптовото мече било много хитро и рекло:

— Бих желал да ти помогна, но се чувствам много зле, слънцето е много горещо и се страхувам, че ще умра.

Кенгуруто се съжалило над приятеля си и се заело отново с работата си, без да се оплаква.

Най-накрая трудът му бил възнаграден. В дъното на дупката се появила струйка вода и постепенно се усилила, докато я напълнила и започнала да прелива. Кенгуруто отишло при приятеля си и като го докоснало леко по рамото, казало:

— Аз намерих вода и ще ти донеса малко.

Но евкалиптовото мече само се преструвало и се втурнало право към дупката, без дори да отговори на изненаданото кенгуру. Когато евкалиптовото мече се навело да пие вода, опашката му щръкнала като суха пръчка. Кенгуруто, което разбрало жалката хитрост на приятеля си, много се ядосало, хванало бумеранга си и отрязало опашката на пиещия, която стърчала над водната дупка.

И до ден-днешен евкалиптовото мече няма опашка като доказателство за предишния му мързел и хитрост.

Рисушка върху кора от австралийски абориген

[1] *Източник:* William Jenkyn Thomas. *Some Myths and Legends of The Australian Aborigines*. Melbourne, Auckland, Christchurch, Dunedin, Wellington and London: Whitcombe & Tombs Ltd., 1923.

Илюстрация: Baldwin Spencer. *Native Tribes of the Northern Territory of Australia*. London: Macmillan And Co., 1914. ↑

[2] Гъня (*gunyah*) — малко временно убежище, традиционно използвано от австралийските аборигени. Изработва се от клони и кора, закрепени около стъблото на някое дърво, което служи за опора. — Б.пр. ↑

ДЕВОЙКАТА ЛАДО

НАНАЙСКА ПРИКАЗКА^[1]

Това се случило много отдавна. Толкова много време изминало оттогава, че където е текла река — сега върхове се издигат, където камъни са лежали — сега гори растат.

На ловеца Чумдага от рода Дунгу му се родила дъщеря... Чумдага дълго време нямал деца. Много му се искало на Чумдага да си има син, но и на дъщерята се зарадвал. А майката просто не знаела къде да се дене от радост.

Нарекли дъщеричката с хубаво име — Ладо. Родителите ѝ правели всичко възможно, за да порасне момичето им добро, красиво и щастливо. Майката цяла година не наричала детето по име, за да не научат злите дяволи, че на Чумдага му се е родила дъщеря. Майката я наричала: „добрата ми“, „скъпата ми“.

Провесила майката над люлката ѝ магически предмети: мечи зъб — да прогонва дяволите, кокоши крак — да я пази от лоши сънища. Къпела я с мляко, възглавница от патешки пух ѝ направила, пухеник от кукувичи пера.

Пораснала Ладо и станала чудна хубавица. Лицето ѝ — кръгло, бяло, като пълна луна, очите — като черни боровинки, страните — розови, като цъфнал розмарин, устните — като узрели малини, стройна израснала Ладо, като даурска лилия^[2].

Гледали родителите дъщеря си и не можели да ѝ се нарадват. Само едно ѝ било лошото — нищо не умеела да върши. Не искала майката да загрубят ръцете на дъщеря ѝ — Ладо огън не палела, дърва не сечала, риба с харпун не ловяла, весла в ръце не държала, кожи не обработвала. Не искала майката да се зачервят от работа очите на дъщеря ѝ — не бродирала Ладо халати с коприна, не съшивала кожи, не избирала еленова козина за везба. До там се стигнало, че Ладо

не умеела даже тесто да замеси, питки не можела да изпече. Нищо не можела да прави Ладо.

Ходи Ладо из селото — стройна и лека. Момците очи не могат да откъснат от нея. Гледат момците хубавицата Ладо, клатят глави, а да се приближат не смеят.

Дошъл един момък да я иска за жена. Нямало в селото по-добър ловец от него. Като го срещнали, зверовете плачели, защото знаели, че от него не могат да избягат. Поискал я момъкът, а Ладо се надула, извърнала нос встрани:

— Махни се от мен, на зверове миришеш! Как ще живея с тебе? От твоите кожи ръцете си ще разраня...

Дошъл друг момък. Нямало в селото рибар като него — на едно копие десет риби нанизвал, зимно време през леда виждал в кой подмол се крие рибата. Поискал я момъкът, а Ладо от него съвсем се отвърнала, с пръсти носа си запушила:

— Махни се от мен, на риба миришеш! Как ще живея с тебе? Вечно мокра ще ходя...

Дошъл трети момък. Той имал най-добрия кучешки впряг. Кучетата му вятъра надбягвали. С неговия впряг никой не можел да се мери. Поискал момъкът Ладо, а тя него дори и не погледнала. Щом се показал момъкът на прага, замахала Ладо с ръце, покрила носа си с възглавница:

— Махни се от мене — на кучета миришеш! Как ще живея с такъв? Кучетата ти да храня, краката си да хабя...

Отдръпнали се женихите от Ладо. Казаха:

— Защо обиждаш работата ни? Не е хубаво това...

Чула майка ѝ и също рекла на дъщеря си:

— Лошо посрещаш ти хората, напразно ги обиждаш.

Разсърдила се Ладо на майка си, замахала с ръце, почервеняла от злоба, закрепяла:

— Знаем аз, вие отдавна искате да се отървете от мен!

— Какво говориш, дъще — казала майката. — Живей както искаш! Цял живот при нас живей!

Успокоила дъщеря си — замълчала Ладо. Но нещата не спрели дотук: прогонила Ладо женихите, а после и родителите ѝ започнали да не ѝ харесват. Взела да се цупи Ладо: защо майка ѝ облякла грозен халат, защо баща ѝ дошъл мокър от риболов. Нищо не било по вкуса ѝ.

Подала ѝ майката каша.

— Защо е твърда? — крещи дъщерята.

Майката ѝ дала риба.

— Защо е омекнала? — тропа с крака Ладо.

Подала ѝ майката месо.

— Защо е жилаво? — крещи пак дъщерята.

Сложила майка ѝ питки на масата.

— Защо са горчиви? — пени се красавицата Ладо.

Заплакала майката: с нищо не може да се угоди на дъщерята.

Извикала съседските деца и дала на тях питките. Изяли децата питките, похвалили ги:

— Ау, майко, какви вкусни питки, какви са меки и сладки!

Сега Ладо съвсем се разсърдила. Отблъснала майка си, затропала с крака, закрепяла и изскочила от къщи. Огледала се наоколо — всичко ѝ се струвало грозно: и мръсно, и задимено, и хората некрасиви. Погледнала нагоре, гледа — лебеди летят. Перата им, бели като сняг, блестят. Летят лебедите, незнайно накъде, от зимата отлитат. Закрепяла Ладо:

— През глава ще се праметна, на бял лебед ще се превърна. С лебедите ще полетя към незнайни страни, чисти хора ще потърся... Друга майка ще си намеря!

Праметнала се през глава. С белоснежни пера се покрила, вдигнала се във въздуха на лебедови криле и полетяла.

Заплакала майката, завикала, започнала да зове дъщеря си. Ладо дори не се обърнала да я погледне.

Долетяла Ладо до ятото лебеди. Попитали я:

— Откъде си, нова сестро?

Ладо отговорила:

— С вас ще полетя — чисти хора, дете не миришат на риба, да търся. В незнайни страни друга майка да си намеря!

Не ѝ направили място лебедите, не пуснали в ятото си Ладо. Запляскал с криле водачът и рекъл:

— Не можеш друга майка да си намериш! Всеки има само една майка. Друга няма!

Не приели лебедите Ладо. Полетяла тя сама. Лети — на майка си сърдита, на лебедите сърдита.

Отлетели лебедите. Отлетяла и Ладо.

Дълго плакала майката, загубила детето си.

... Ето, дърветата отронили листата си. Заекът бял кожух надянал. Змиите в камъните заспали. Мечката в бърлогата си се прибрала.

А майката все плаче, все гледа натам, накъдето Ладо отлетяла...

... Ето, пътеките станали черни. Мечката престанала да смуче лапа. Белките всички орехи изяли. От задморските страни долетели пойните птици.

А майката все плаче, все към небето гледа, все гледа натам, накъдето Ладо отлетяла. Все към небето гледа майката, даже за огъня в огнището започнала да забравя. Започнал да гасне огънят и съвсем угаснал. Отишъл си огънят от дома. Отишъл си животът от дома. Умряла майката на Ладо...

... Ето, полъхнал топлият вятър. Прелетните птици долетели на старите си места. Долетели и лебедите от далечните страни.

Долетяла и Ладо. Видно, друга майка не си намерила. Закръжила тя над своето село. Полетяла над родния си дом. Вика, майка си зове:

— През глава ще се преметна, отново девойка ще стана! Старата си майка ще прегърна, сълзите ѝ ще изтрия!

Никой не излязъл от дома. Вие се Ладо в небето, плаче. Не може вече да се превърне в девойка...

Цяло лято летяла над родното село Ладо. Все чакала кога майка ѝ от дома ще излезе, ще я посрещне. Така и не дочакала. Когато от Амур повял студеният вятър, Ладо отлетяла в топлите страни.

Оттогава всяка пролет тя долита, креци, майка си зове.

[1] *Източник:* Дмитрий Нагишкин. Амурские сказки, 1946.

Нанайци — коренните жители на Далечния Изток, живеещи по бреговете на река Амур и притоците ѝ Усури и Сунгари в Русия и Китай. — Б.пр. ↑

[2] Даурска лилия или Сардаана (лат. *Lilium pensylvanicum*) — многогодишно тревисто растение с едри цветове, срещащо се в Източен Сибир и Далечния Изток, което достига до 1,4 м височина. — Б.пр. ↑

БРАТЯ ГРИМ

ТРИМАТА ЩАСТЛИВЦИ^[1]

Един баща повикал тримата си сина и дал на първия един петел, на втория една коса, а на третия една котка.

— Аз съм вече стар — казал той, — смъртта ми приближава и искам да се погрижа за вас, преди да умра. Пари нямам и това, което сега ви давам, не изглежда много ценно, но всичко зависи от това как ще го използвате. Ако намерите страна, където тези неща са непознати, богатството ви е сигурно.

След смъртта на бащата най-големият син тръгнал по света с петела си, но където и да отидел, петелът бил вече познат. В градовете го съзирал още отдалече да стои по островърхите кули и да се върти по вятъра, а в селата не един път го чул да кукурига. Никой не се впечатлявал от петела и май нямало изгледи той да му донесе богатство.

Но накрая случаят го отвел до един остров, където хората не знаели нищо за петлите и дори не умеели да делят и измерват времето си. Те, разбира се, знаели кога е сутрин или вечер, но нощем, ако не спели, никой от тях не можел да разбере кое време е.

— Погледнете! — казал той. — Какво гордо създание! Има рубиненочервена корона на главата и носи шпори като рицар. Обажда се три пъти през нощта винаги по едно и също време и скоро след последното обаждане слънцето изгрява. Но ако изкукурига посред бял ден, тогава можете да бъдете сигурни, че времето ще се промени.

Хората били възхитени. Те през цялата нощ не спали и слушали с голямо удоволствие как петелът в два, четири и шест часа високо и ясно съобщавал времето. Попитали го дали птицата се продава и колко иска за нея.

— Толкова злато, колкото може да носи едно магаре — отвърнал той.

— Смешно малка цена за такова ценно животно — извикали всички в един глас и с готовност му дали колкото поискал.

Когато си дошъл вкъщи с богатството, братята му се смаяли и средният брат казал:

— Е, ще си опитам и аз късмета, да видя дали не мога да се освободя от косата си също така изгодно.

Но май нямал изгледи за успех, защото навсякъде срещал ратаи, метнали коси на рамо също като него.

Най-после попаднал на един остров, където хората не били виждали коса. Когато там узреело житото, те закарвали в нивите оръдия и със стрелба поваляли житните стебла. Обаче това било доста несигурна работа: мнозина стреляли над житото, други вместо стеблата улучвали класовете и ги разпръсквали, при което се губело много зърно и отгоре на всичко се вдигал ужасен шум. И така, момъкът се заловил за работа и окосил житото толкова тихо и бързо, че хората зяпнали от учудване. Те били готови да му дадат каквото поиска за косата и той се сдобил с кон, натоварен с толкова злато, колкото можел да носи.

Сега вече и третият брат решил да потърси за котката си подходящ купувач. И на него отначало не му провървяло — докато стоял на сушата, нищо не могъл да направи. Навсякъде имало толкова много котки, че дори хвърляли в реката новородените котенца.

Накрая той отплавал на един остров и по щастлива случайност там все още никога не били виждали котки, а мишките така се били намножили, че танцували върху масите и пейките, независимо дали стопанинът си бил вкъщи или не. Хората непрекъснато се оплаквали от тази напаст, самият цар в двореца не знаел как да се опази от тях, мишките цвърчали от всеки ъгъл и изгризвали всичко, до което можели да се доберат. Но щом котката ги погнала, набързо прочистила няколко стаи и хората замолили царя да купи чудното животно за страната. Царят охотно дал каквото му поискали: това било едно муле, натоварено със злато, и третият брат си дошъл у дома с най-голямо богатство от всички.

Котката се забавлявала добре с мишките в царския дворец и унищожила толкова много от тях, че объркали броя им. Накрая се сгорещила от работата и ожадняла. Застанала неподвижно, вдигнала глава и извикала: „Мяу! Мяу!“ Като чули странния възглас, царят и

придворните му се изплашили и всички мигом избягали ужасени от двореца. После царят свикал съвет, за да обмислят какво е най-добре да се направи. Накрая решили да изпратят посланик при котката и да я призват да напусне двореца, ако ли не, да очаква, че срещу нея ще се използва сила. Съветниците казали:

— Предпочитаме да ни тормозят мишките — с тая беда вече сме свикнали — отколкото да загубим живота си от такова чудовище.

И така, изпратили един млад благородник да попита котката дали би напуснала мирно двореца. Но котката, която била ожадняла още повече, само отвърнала: „Мяу! Мяу!“ Младежът си помислил, че казва: „Не! Не!“ — и занесъл този отговор на царя.

— Тогава — казали съветниците — ще прибегнем до сила.

Докарали артилерия и скоро дворецът бил обхванат от пламъци. Когато огънят достигнал стаята, където била котката, тя изскочила благополучно през прозореца. Но обсадата не престанала, докато целият дворец не бил изравнен със земята.

Илюстрация: Робърт А. Бел

[1] *Източник:* Jacob and Wilhelm Grimm. Household Tales, Vol. 1. Margaret Hunt, translator. London: George Bell & Sons, 1884.

Илюстрация: Grimm's Household Tales. Edgar Taylor and Marian Edwardes, translators. Robert Anning Bell, illustrator. London: J. M. Dent & Sons, 1912. ↑

ЗАЩО НА ЗАЕКА МУ Е ЦЕПНАТА ГОРНАТА УСТНА ТИБЕТСКА ПРИКАЗКА^[1]

Един ден, докато заекът си вървял по пътя, ненадейно на един завой пред него се изпречил голям тигър. Тигърът веднага го сграбчил и му казал, че ще го изяде.

— Моля те, не ме изяждай, Тигре — замолил се заекът. — Та аз съм толкова дребен, от мен и една хапка няма да излезе за толкова голямо животно като тебе. Ако ми пощадиш живота, ще те заведа на едно място, където ще можеш да си хванеш за вечеря едно много по-голямо и тлъсто животно от мене.

— Добре — съгласил се тигърът. — Но ако не ми покажеш много по-голямо животно от тебе, тебе ще изям.

Пуснал той заека и двамата тръгнали заедно по пътя.

Както вървели, започнало да се стъмва и когато станало съвсем тъмно, заекът започнал да мляска с уста и да издава звуци, като че ли яде нещо много вкусно.

— Какво ядеш, Заю? — запитал тигърът.

— Ям си окото, Тигре — отвърнал заекът. — Рекох си, защо да не го изям, като е толкова вкусно, а и на негово място скоро ще ми порасте друго.

Тигърът бил доста изненадан, като чул това, но понеже бил много гладен, извадил си едното око и го изял. Като повървели още малко, заекът отново започнал да мляска, като че ли яде нещо.

— А сега какво ядеш, Заю? — попитал тигърът.

— Ям си другото око, Тигре — отвърнал заекът — то е още по-вкусно и от първото.

Глупавият тигър, като чул това, си извадил и другото око и изял и него.

След като тигърът вече не можел нищо да вижда, заекът го повел към ръба на една дълбока пропаст, където го настанил да седне да си

почине и след това го запитал:

— Студено ли ти е, Тигре? Искаш ли да ти запаля огън?

— Да, ако обичаш, Заю — казал тигърът. — Мисля, че един огън ще ми дойде добре.

Заекът запалил огън точно пред тигъра и когато огънят се разгорял, започнал да притуря съчки все по-близо до него, като го принуждавал да се премества все по-назад, докато накрая тигърът се преметнал и паднал в пропастта. Но случило се така, че по средата на склона от една пукнатина в скалата растяло дърво и като падал, тигърът успял да захване един клон със зъбите си и така се задържал. Заекът надникнал, видял какво се е случило и извикал:

— Хей, Тигре, добре ли си?

Тигърът не смеел да си отвори устата да му отговори и само изръмжал:

— М-м-м...

— Е, Тигре — казал заекът, — това ли е всичко, което имаш да кажеш? Боя се, че си тежко ранен. Само кажи „А-а!“, за да знам, че си добре.

Тигърът послушал заека, отворил уста да каже „А-а!“ и тутакси паднал на дъното на пропастта и се пребил в скалите.

На другата сутрин заекът заподскачал надолу по пътя и срещнал един човек, който карал табун коне.

— Добро утро, Човече — казал му заекът. — Искаш ли да знаеш къде можеш да намериш хубава тигрова кожа?

— О, да, искам, Заю — казал човекът, като си помислил колко много пари могат да се вземат за една тигрова кожа.

Тогава заекът му показал мъртвия тигър в пропастта и човекът се спуснал да му вземе кожата, но първо помолил заека да се грижи за конете му, докато го няма.

Едва се скрил човекът от погледа му и заекът видял два гарвана, които седели на едно дърво над главата му. Той им извикал:

— Хей, гарвани, вижте какво има тук! Много коне и никой не ги пази. Защо не слезете да си покълвете от гърбовете им?

Гарваните с готовност се спуснали и накацали по гърбовете на конете, като започнали да забиват клюнове в разранените места по кожата им. Бедните коне се подплашили и от болка и ужас се разбягали в галоп из цялата околност.

После заекът поскачал още малко надолу по пътя и стигнал до едно момче, което пасяло стадо овце.

— Добро утро, Момко — казал заекът, — искаш ли да ти покажа къде има чудесно гарваново гнездо, пълно с яйца?

— О, да, Заю, покажи ми — казало момчето, на което много му се искало да се качи на дървото и да вземе гарвановите яйца. Заекът му показал дървото, където било гарвановото гнездо и момчето се втурнало да вземе яйцата, като преди това помолило заека да се грижи за овцете му, докато го няма.

Заекът скоро съгледал един вълк на близкия склон, отишъл при него и му казал:

— Добро утро, Вълчо, знаеш ли, че наблизко има едно хубаво стадо овце без пазач, не ти ли се иска да си хапнеш малко овче месо?

Вълкът веднага се хвърлил надолу по склона право в средата на стадото и започнал да дави овцете една след друга, а останалите се разбягали във всички посоки.

През това време заекът продължил към върха на един хълм, откъдето се виждала цялата местност. Виждал се мъртвият тигър в урвата и човекът, който усърдно дерял кожата му, а през това време конете му препускали из цялата местност и гарваните късали месо от гърбовете им. Можело да се забележи момчето, което крадяло яйца от гнездото на гарваните, докато неговите овце, подгонени от вълка, бягали към четирите посоки на света.

Тази гледка така развеселила заека, че той се търкулнал по гръб на един плосък камък и се запревивал от смях. Смял се толкова много, че горната му устна се цепнала на две. И оттогава до днес тя си е все такава.

Иллюстрация: Тибетски художник

[1] *Источник: Folk-Tales from Tibet. W. F. O'Connor, translator. Illustrations by a Tibetan artist. London: Hurst and Blackett Ltd., 1906. ↑*

ЛИСИЦАТА И ГАРВАНЪТ

КИТАЙСКА ПРИКАЗКА^[1]

Лисицата умее да ласкае и знае много начини да надхитри някого.

Веднъж тя видяла един гарван, кацнал на едно дърво с парче месо в човката си. Лисицата седнала под дървото, погледнала нагоре към него и започнала да го хвали.

— Твоят цвят — започнала тя — е чисто черен. Това доказва, че притежаваш цялата мъдрост на Лаоцзе, който знае как да забулва своята ученост в тъмнина. Начинът, по който успяваш да нахраниш майка си показва, че синовната ти обич се равнява на тази, която Учителят Дзонг имаше към родителите си. Твоят глас е груб и силен. Това доказва, че имаш смелостта, с която Цар Хианг някога обърнал враговете си в бягство само със звука на гласа си. В интерес на истината, ти си царят на птиците!

Гарванът, като чул това, се опиянил от радост и казал:

— Благодаря ти! Благодаря ти!

И преди да се усети, месото паднало на земята от отворената му човка. Лисицата го грабнала, погълнала го и след това казала със смях:

— Обърни внимание на следното, драги ми господине: ако някой те хвали без повод, той сигурно си има причина за това.

Илюстрация: Артър Ракъм

[1] *Източник:* The Chinese Fairy Book. Dr. R. Wilhelm, editor. Frederick X. Martens, translator. New York: Frederick A. Stokes Co., 1921.

Илюстрация: Aesop's Fables. Vernon Stanley Jones, translator. Arthur Rackham, illustrator. London: W. Heinemann, New York, Doubleday, Page & Co., 1912. ↑

БАБА ЯГА И ДЪЩЕРЯ Й ЧУКОТСКА ПРИКАЗКА^[1]

Живели старец и жена му. Старицата умряла и оставила едничка дъщеря. Бащата потърсил друга жена и се оженил за вдовица, която също имала дъщеря. Тази вдовица била вещицата Баба Яга. Мащехата силно ненавиждала заварената си дъщеря. Биела я безмилостно и не й давала нищо за ядене. Един ден я изпратила на вира да изпере някаква стара рибарска мрежа. Докато момичето я перяло, бързото течение я отнесло. То горчиво заплакало. После погледнало надолу във вира и видяло път. Слязло и стигнало в долната земя. Вървяло, вървяло и видяло една конюшня. В нея имало няколко коня и било доста мръсно. То почистило хубаво, наскубало малко трева от туфите изпод снега и я донесло за прясна сламена постеля. После продължило пътя си.

По-нататък видяло един обор. Там имало няколко крави. В обора било по-мръсно от конюшнията. Момичето хубаво го почистило и донесло малко трева за прясна сламена постеля. После издоило кравите и си тръгнало.

Като повървяло известно време, стигнало до една къщурка. Там било толкова мръсно, че сметта покривала прага. Тя влязла и почистила къщата. След това наклала огън и седнала на леглото. Седяла си така сама и горчиво плачела. Изведнъж отвън се зачул шум от влачене на старчески крака, обути в плъстени ботуши, и влязла една дребна старица.

— Боже мой! Ти пък откъде се появи?

— Аз си нямам майка. Вещицата Баба Яга е безмилостна към мен. Изпрати ме на вира да изпера една стара мрежа, а течението я отнесе. Казах си: „Тя и без това ще ме убие. Не е ли по-добре сама да сляза в долната земя?“

— Добре — каза старицата, — можеш да прекараш нощта в къщата ми, а на сутринта ще ти дам една мрежа на мястото на загубената.

На сутринта старицата ѝ дала рибарска мрежа, направена от чисто сребро, а също и едно малко сандъче с железен капак и рекла:

— Дай тази мрежа на Баба Яга. Тя ще ти бъде много благодарна за нея. Задръж сандъчето за себе си. Всеки път, когато огладнееш, може да повикаш баща си. Тогава отвори сандъчето, но гледай мащехата ти да не види. Сандъчето ще ви нахрани и напои.

Момичето взело подаръците и си отишло вкъщи. Дало сребърната мрежа на Баба Яга. О, колко доволна била вещицата! Тя повикала своята дъщеря и ѝ дала нова рибарска мрежа, съвсем чиста и бяла. После казала:

— Върви на вира. Може и на теб да дадат нещо.

Дъщерята на Баба Яга отишла на вира. Взела да пере мрежата. Течението я отнесло. Тя погледнала надолу във вира и видяла път. Тръгнала по него и стигнала до долната земя. След някое време видяла конюшните. Вътре имало няколко коня и било мръсно. Момичето промърморило:

— Пфу, колко е мръсно тук! — и отминало. След това видяло обора. Вътре имало няколко крави, а мястото било по-мръсно от предишното. То отминало с голяма погнуса. После стигнало до малката къща. Тя била толкова пълна с мръсотия, че боклукът покривал прага.

— Уф, каква ужасна мръсотия! — казало момичето. Все пак влязло вътре и седнало на леглото в студа, сред купищата смет и запяло колкото му глас държи. Влязла старицата и попитала:

— Боже мой! Ти пък откъде дойде?

— Майка ми ме прати да изпера една рибарска мрежа, а течението я отнесе. Погледнах надолу във вира и видях път. Тръгнах по този път и дойдох тук.

Старицата ѝ дала мрежа, същата, която изпуснала във вира, и един голям сандък с капак от хвойново дърво. И нея също предупредила:

— Гледай като отваряш този сандък да няма никой друг наоколо! Само когато сте двете с майка ти, тогава го отвори.

Момичето се върнало по обратния път и излязло от вира.

— Майко — провикнало се то към Баба Яга, — нося сандък, много е голям.

— Не го отваряй, чу ли? — казаła майката. Те взели сандъка и се скрили в един шубрак. Тогава тя отворила капака. Оттам излязъл пламък и ги изпепелил и двете. Така те били погубени. А старецът и дъщеря му напуснали това място и заминали за долната земя. Отишли при старата жена. Старият човек се оженил за нея и тримата заживели заедно.

Илюстрация: Х. Дж. Форд

[1] *Източник:* Waldemar Bogoras. Tales of Yukaghir, Lamut, and Russianized Natives of Eastern Siberia. Anthropological Papers of the American Museum of Natural History, Vol. XX, Part I. New York, 1918.

Илюстрация: The Yellow Fairy Book. Andrew Lang, editor. Henry Justice Ford, illustrator. London: Longmans, Green, and Co., 1894. ↑

СТАРЕЦЪТ И ФЕИТЕ

УЕЛСКА ПРИКАЗКА^[1]

Преди много години уелските планини били пълни с феи. Хората ходели в лунни нощи да ги гледат как танцуват — те познавали къде ще танцуват феите по зелените кръгове, които намирали в тревата.

По онова време живеел един старец, който често посещавал панаирите, уреждани из планините. Един ден той прекосявал планините на път за панаира. Като стигнал до една усамотена долина, се почувствал изморен и поседнал, оборила го дрямка и торбата му се свлякла край него. Когато заспал дълбоко, дошли феите, отвлекли го заедно с торбата и го отнесли под земята, а като се събудил, се намерил в голям златен дворец, пълен с феи, които танцували и пеели. Те го повели и му показали всичко, прекрасните златни стаи и градини, и не спирани да танцуват около него, докато не заспал.

Както спял, феите го пренесли обратно на същото място, където го намерили, а като се събудил, помислил, че е сънувал. Потърсил торбата си и я взел, но едва могъл да я повдигне. Когато я отворил, открил, че е почти пълна със злато.

Той успял да я вдигне, обърнал се назад и поел към дома си.

Като се прибрал вкъщи, жена му Кади казала:

— Какво става, защо не си бил на панаира?

— Нося нещо тук — рекъл той и показал златото на жена си.

— Но откъде си взел това?

Ала той не ѝ казал. Понеже била любопитна като всички жени, тя не го оставила на мира през цялата нощ — тъй като бил сложил парите в една кутия под леглото — и накрая той ѝ разказал за феите.

Когато се събудил на другата сутрин, той мислел да отиде на панаира и да купи много неща и отишъл при кутията да вземе малко жълтици, но намерил вътре само мидени черупки.

[1] *Источник:* Welsh Fairy-Tales and Other Stories. Peter Henry Emerson, editor. London: D. Nutt, 1894. ↑

БРАТЯ ГРИМ

ДЯДО И ВНУК^[1]

Имало някога един много стар човек, който вече почти не виждал, слабо чувал и коленете му треперели, а когато сядал на масата да се храни, едва можел да държи лъжицата и разливал супата върху покривката или я оставял да потече от устата му. Синът му и жената на сина му се гнусели от това, така че старият дядо накрая бил принуден да седи в ъгъла зад печката, където му давали храната в пръстена паница и дори сипвали по-малко. А той все поглеждал към масата с просълзени очи. Веднъж треперещите му ръце не могли да задържат паницата, тя паднала на пода и се счупила. Младата му снаха го сгълчала, но той само въздъхнал и нищо не казал. Тогава му купили дървена паница за няколко гроша, от която той трябвало да яде.

Един ден, както седели така, четиригодишното внуче започнало да реди някакви парченца дърво на пода.

— Какво правиш там? — попитал бащата.

— Правя коритце — отвърнало детето — за татко и майка, че да ядат в него, като порасна.

Мъжът и жената се спогледали и заплакали. После завели стария дядо на масата и оттогава винаги го оставяли да яде с тях и нищо не казвали, ако разлеел малко от яденето.

Илюстрация: Артър Ракъм

[1] *Източник:* Jacob and Wilhelm Grimm. Household Tales, Vol. 1. Margaret Hunt, translator. London: George Bell & Sons, 1884.

Илюстрация: Hansel & Grethel & Other Tales by The Brothers Grimm. Arthur Rackham, illustrator. New York: E. P. Dutton & Co., 1920.

↑

КОСТЕНУРКАТА И ГЪСКИТЕ БАСНЯ ОТ ПАНЧАТАНТРА^[1]

Една костенурка и две гъски живели дълго време заедно в един вир. Накрая там настъпила суша и вирът пресъхнал. Тогава гъските си казали една на друга:

— Трябва бързо да си потърсим нов дом, защото не можем да живеем без вода. Хайде да се сбoguваме с костенурката и да тръгваме веднага.

Когато костенурката чула, че заминават, тя се разтреперила от страх и ги замолила в името на приятелството им да не я изоставят.

— Уви! — отвърнали гъските, — нямаме друг избор. Ако останем тук и трите ще загинем, а не можем да те вземем с нас, защото ти не можеш да летиш.

Ала костенурката се молила толкова настойчиво да не я изоставят, че гъските накрая рекли:

— Скъпа приятелко, ако обещаеш да не произнесеш нито дума по време на пътуването, ще те вземем с нас. Но знай предварително, че ако си отвориш устата да кажеш дори и една-единствена дума, рискуваш да загубиш живота си.

— Бъдете спокойни — отвърнала костенурката, — ще мълча, докато не ми разрешите да проговоря. Предпочитам никога повече да не си отворя устата, отколкото да остана тук и да умра самотна в пресъхналия вир.

Тогава гъските донесли една здрава пръчка и наредили на костенурката да я захапе здраво в средата. После я подхванали от двата края и литнали с нея. Били изминали благополучно няколко мили, когато пътят им ги отвел над едно село. Селяните, като зърнали тази странна гледка на костенурка, носена от две гъски, прихнали да се смеят и извикали:

— Хей, виждали ли сте някога по-смешно нещо в живота си! — и смехът им не спирал да ехти.

Костенурката все повече се изпълвала с негодувание. Накрая вече не можела да понася подигравките им.

— Вие тъпи... — сопнала се тя, но преди да успее да каже друго, паднала на земята и се разбила на парчета.

Илюстрация: Е. Бойд Смит

[1] *Източник:* The Tortoise and the Geese and Other Fables of Bidpai. Retold by Maude Barrows Dutton. E. Boyd Smith, illustrator. Boston, New York: Houghton Mifflin Company, 1908.

Панчатантра — санскритски сборник в пет книги с поучителни истории и басни с животни; нарича се още „Древноиндийското петокнижие“. — Б.пр. ↑

ОТКРАДНАТИЯТ ПЛУГ

ДЖАТАКА^[1]

Имало някога двама търговци, които били големи приятели. Единият от тях живеел в малко село, а другият — в близкия голям град.

Един ден селският търговец занесъл своя плуг в големия град да го поправят. После го оставил при търговеца, който живеел там. След известно време градският търговец продал плуга и задържал парите.

Когато търговецът от селото дошъл да си вземе плуга, градският търговец казал:

— Мишките изядоха твоя плуг.

— Чудна работа! Как може мишки да ядат такова нещо? — казал селският търговец.

Същия следобед, когато всички деца слезли до реката да поплуват, селският търговец завел малкия син на градския търговец до къщата на един свой приятел и му казал:

— Моля те, нека това момченце да стои при теб, докато се върна да го взема.

След малко селянинът се върнал в къщата на градския търговец.

— Къде е синът ми? Той излезе с тебе. Защо не го доведе обратно? — попитал градския търговец.

— Заведох го на реката и го оставих на брега, а аз влязох да се изкъпя — казал селянинът. — Докато се къпех, една голяма птица грабна твоя син и литна във въздуха с него. Развиках се, но не можах да накарам птицата да го пусне — добавил той.

— Това не може да е вярно! — извикал градския търговец. — Никоя птица не може да отнесе момче. Ще те извикам на съд и ти трябва да отидеш там и да отговаряш пред съдията.

Селянинът казал:

— Както желаете.

Двамата отишли в съда. Градският търговец казал на съдията:

— Този човек заведе моя син на реката и когато го попитах къде е момчето, каза, че една птица го е отнесла.

— А ти какво ще кажеш? — попитал съдията селския търговец.

— Аз казах на бащата, че взех момчето с мен и една птица го отнесе — рекъл селският търговец.

— Но какви са тия толкова силни птици, гдето могат да отнесат момчета? — попитал съдията.

— Искам да Ви попитам нещо — отвърнал селският търговец. — Ако птиците не могат да отнесат момчета, могат ли мишките да ядат плугове?

— Какво искаш да кажеш с това? — попитал съдията.

— Аз оставих хубавия си плуг при този човек. Когато отидох да си го взема, той ми каза, че мишките са го изяли. Ако мишките ядат плугове, тогава и птиците отвличат момчета, но ако мишките не могат да направят това, значи и птиците не могат да отнесат момчета. Този човек каза, че мишките са изяли моя плуг.

Тогава съдията казал на градския търговец:

— Върни плуга на този човек и той ще ти върне сина.

Двамата търговци си тръгнаха от съда и до вечерта единият получил обратно сина си, а другият си възвърнал плуга.

Илюстрация: Елсуърт Янг

[1] *Източник:* More Jataka Tales. Retold by Ellen C. Babbit. Ellsworth Young, illustrator. New York, London: D. Appleton-Century Co., 1922.

Джатаки (мн.ч. от *джатака*) — древноиндийски притчи за земните превъплъщения на Буда в човешка и животинска форма. — Б.пр. ↑

ГОСПОД, ПРЕОБРАЗЕН КАТО СТАРЕЦ

БЪЛГАРСКА ПРИКАЗКА ^[1]

В миналото, когато човекът започнал да оре, след като изоравал бразда от единия до другия край, той вдигал плуга на рамото си и като го отнасял обратно в същия край, откъдето бил започнал, захващал отново да оре от там. Господ, преобразен като старец, минал оттам и му рекъл:

— Не така, синко, а като изкараш една бразда, обърни плуга на мястото, до където си изорал браздата, и ори назад до края, от който си започнал.

Така орачът се научил да оре правилно, както хората орат и до днес.

След това Господ се отдалечил в образа на старец и видял една жена, която тъчала на стан, и като слагала преждата в устата си по три нишки едновременно, прегризвала конеца в единия край и започвала отново от същата страна. Господ ѝ казал:

— Не така, дъще, ами обръщай преждата в едната и в другата посока с две ръце, без да прегризваш нишката.

И тя се научила да тъче, както хората тъкат и до днес.

На другия ден Господ отново минал, преобразен като друг човек, покрай орача и го попитал:

— Кой те научи, синко, да ореш по този начин?

Той му отговорил:

— Господ Бог, преобразен като старец.

Господ го благословил и изрекъл:

— Ден да ореш, година да ядеш!

След това той минал покрай жената, която тъчала, и я попитал:

— Кой те научи, дъще, да тъчеш по този начин?

Тя отвърнала:

— Сама, съвсем самичка, бързо, много бързо!

Тогава Господ ѝ казал:

— За година да тъчеш колкото можеш да носиш под мишница!

Казват, освен това, че по онова време хората имали власт не само над всички животни, но също така и върху предметите, но по-късно, казват, когато хората станали лоши, това се променило. Например, когато някой човек нарежел дърва и ги натрупал на купчина, той ги удрял с пръчка и те тръгвали сами, накъдето им било заповядано да вървят. Ала някакъв човек, след като бил нарязал дърва, ги ударил, за да ги накара да вървят, и те тръгнаха. Само че той, като се изморил да върви пешком до тях, седнал отгоре им и дървата отказали да вървят. Той ги удрял ту от едната, ту от другата страна, но те не се помръдвали наникъде. Тогава той развързал пояса си и ги метнал на гърба си. По пътя Господ му се явил и му рекъл:

— Понеже си лош, вместо ти да ги яздиш, нека те да те яздят.

Когато Господ вървял по земята и я благославял, отишъл първо при един пастир. Той лежал по гръб под една круша, а стомната, в която си наливал вода, стояла празна наблизо. Господ, преобразен като старец, го попитал:

— Синко, има ли вода в стомната?

Той му отговорил:

— Не.

Господ му казал:

— Иди, синко, да ми донесеш малко вода, че старецът да може да пийне.

Пастирът му посочил с крак:

— Ей го там изворът, ако си жаден, иди пий.

Тогава Господ наредил цялото стадо да побегне, като че е нападнато от щръклица, и когато те всички хукнали в една посока, пастирът скочил и докато тичал след тях, си помислил:

— Как съгреших пред Бога!

После Господ отишъл при един овчар. Овчарят също имал стомна. Господ го попитал:

— Синко, имаш ли вода?

Той му отговорил:

— Има вода, старче, но не мога да отида да донеса, че овцете ще се разпръснат.

Тогава Господ казал:

— Иди, синко, аз ще ги пазя.

Когато овчарят отишъл за вода, Господ взел овчарската тояга и след като я забил в земята, метнал ямурлука на овчаря върху нея и благословил овците. Те се усмирили и се кротнали на сянка. Докато го нямало овчаря, дошъл един вълк да си вземе дължимото, което получавал всеки ден от овчаря. Господ му дал едно шугаво агне. Недоволният вълк не го взел, а се спуснал и грабнал друго, което му харесало. Господ взел две камъчета, хвърлил ги след вълка и ги благословил. Те се превърнали на две кучета, подгонили вълка и му отнели агнето, което бил отвлякъл. Дошъл овчарят, носейки студена вода на Господ, и видял овците неподвижни, а двете кучета лудували около тях. Тогава овчарят попитал стареца:

— Е, старче, сега, както стоят неподвижни овците като дървени трупчета, как да ги карам на паша?

Господ му казал:

— Синко, вземи един кавал и им засвири, и те ще тръгнат след тебе.

Оттогава и до ден-днешен хората карат овците си на паша като им свирят на кавал.

[1] *Източник*: Sixty Folk-Tales from Exclusively Slavonic Sources. A. H. Wratislaw, translator. Boston: Houghton, Mifflin, & Co., 1890.

Wratislaw's source: Dyedo-Gospod. G. S. Rakovski. 'Pokazalets,' Odessa, 1859. ↑

ГЛУПАВИЯТ ТЪКАЧ

ПУЩУНСКА ПРИКАЗКА^[1]

Веднъж един тъкач останал без работа и се хванал овчар при един селски стопанин.

Селянинът, като знаел, че човекът е доста глуповат, му обяснил най-подробно всичко, което трябвало да прави.

Накрая казал:

— Ако някой вълк или друг див звяр нападне стадото, трябва да вземеш големи камъни като този и да хвърлиш няколко по него, тогава той ще се изплаши и ще избяга.

Тъкачът казал, че е разбрал, и тръгнал към хълмовете със стадата, където те пасли през целия ден.

Случило се така, че след пладне се появил един леопард, и тъкачът веднага се завтекъл с най-голяма бързина към къщата да вземе камъните, които селянинът му бил показал, че да ги хвърля срещу звяра. Докато се върне, всички овце били разпръснати или избити и когато селянинът чул какво се е случило, здравата го набил.

— Нямаше ли камъни на хълма, та трябваше да се връщаш вкъщи, бе, глупак такъв? — развикал се той — Ти не си годен да пасеш овце. Утре ще стоиш у дома и ще се грижиш за старата ми майка, която е болна. Навярно ще можеш поне да пъдиш мухите от лицето ѝ, щом не можеш да гониш хищниците от стадото!

И така, на другия ден тъкачът останал вкъщи да се грижи за старата болна майка на селянина. Обаче, както тя лежала на едно легло навън, мухите започнали много да я тормозят и тъкачът започнал да търси нещо, с което да ги пропъди. И тъй като му било казано да вземе най-близкия камък, за да прогони зверовете от стадото, той решил този път да покаже колко умно може да изпълнява каквото му наредят. Затова грабнал най-близкия камък, който бил по-голям и тежък, и го хвърлил по мухите, но за беда убил и злочестата старица. Тогава, от

страх пред гнева на стопанина, той избягал и повече не го видели из околността.

През целия ден и цялата следваща нощ вървял и накрая стигнал до едно село, където живеели много тъкачи.

— Добре си дошъл — казали те. — Яж и се наспи, защото утре шестима от нас тръгваме да търсим нова вълна за тъкане и те молим да се присъединиш към нашата дружина.

— На драго сърце — отговорил тъкачът. На другата сутрин седмината тъкачи се отправили към селото, откъдето можели да купят каквото им било нужно. По пътя им се наложило да пресекат едно дере, което напоследък било пълно с вода, но сега било съвсем сухо. Тъкачите обаче били свикнали винаги да преплуват това дере и въпреки че този път било сухо, те се съблекли, привързали дрехите върху главите си и се заели да „плуват“ през сухия пясък и камъни, които покривали дъното на дерето. По този начин стигнали до другия бряг без много щети, освен ожулени колена и лакти. Щом преминали, един от тях започнал да брои групата, за да се увери, че всички са невредими. Той преброил всички, освен себе си и тогава извикал, че някой липсва. Тогава всички започнали да броят, но всеки правел същата грешка да не брои себе си и така се убедили, че един от групата им липсва. Те се завтекли нагоре-надолу по брега на дерето, като панически кършели ръце и търсели следи от изгубения си другар. Видял ги един селянин и попитал какво се е случило.

— Беда! — казал един. — Седмина тръгнахме от другия бряг и един от нас трябва да се е удавил при преминаването, защото сега сме останали само шест!

Селянинът ги погледал, погледал, па взел тоягата си и стоварил на всеки по един силен удар, при което отброявал:

— Един, двама, трима... — и така до седем.

Когато тъкачите разбрали, че са седем, били обзети от благодарност към този, когото взели за магьосник, защото успял да ги направи от шестима отново седем.

Иллюстрация: Индийски художник

[1] *Източник:* The Orange Fairy Book. Andrew Lang, editor. London: Longmans, Green, and Co., 1906.

Иллюстрация: Charles Swynnerton, Indian Nights' Entertainment; or, Folk-Tales from the Upper Indus. With Illustrations by Native Hands. London: Elliot Stock, 1892. ↑

МОМЧЕТО В ДЕЛВАТА

ИНДИАНСКА ПРИКАЗКА (ХОПИ)^[1]

Някога, много отдавна, в едно село на племето Хопи живеела красива девойка със стария си баща. Те си нямали кой да ловува за тях и да им осигурява храна, затова добрите хора от племето им давали каквото можели да заделят.

Един ден девойката видяла жените да правят глинени делви и си рекла:

— И аз ще направя една.

И тя взела малко глина, измеси я и я оформила в красива делва с две дръжки. След това я сложила да се пече. Но когато отишла да си я вземе, чула, че нещо плаче вътре. Тя погледнала и що да види — вътре седяло едно момченце, не по-голямо от палеца ѝ.

Опитала се да го извади от делвата, но това било вълшебна делва и не могла. Тя занесла момчето в делвата у дома си и го нахранила с парченца храна, направила му хубави малки дрешки и казала:

— Сега аз съм твоята майка, а моят стар баща е твоят дядо.

Дните минавали и момчето растяло, докато главата му стигнала до ръба на делвата, а когато искало да се движи из къщата, то търкаляло делвата насам-натам и така се придвижвало.

Дошла зимата. Било ужасно студено и хората нямали какво да ядат. Тогава младите мъже от племето взели лъковете и стрелите си и тръгнали на лов. Като видяло това, момчето казало на дядо си:

— Дай ми лък и стрели, искам да ида на лов.

Дядо му му направил хубав червен лък, привързал разноцветни пера към стрелите и ги прикрепил към дръжките на делвата. После вдигнал момчето в делвата, занесъл го извън селото и го поставил на земята.

— Можеш вече да ловуваш — казал той, — скоро ще видиш много заешки следи.

Момчето започнало да върти делвата си и се затъркаляло така бързо, че скоро оставило дядо си далече назад. И наистина не след дълго видяло следи и един заек, който побягнал. Момчето завъртяло делвата си по-силно и тя се затъркаляла толкова бързо, че гърлото ѝ свирело като вятър.

Скоро момчето в делвата настигнало заека и малкото създание, скачайки високо във въздуха, се шумугнало в един храст. Делвата също се издигнала във въздуха, за да се хвърли в храста, но паднала с трясък на земята. Разчупила се на две и отвътре изскочило момчето — като вече пораснал Хопи момък!

Той отвързал лъка и стрелите от дръжките на делвата, последвал заека и го убил. После прострелял още дузина и като ги завързал един за друг, понесъл ги към селото.

Когато майка му го видяла да идва, не можела да повярва на очите си от радост. Тя изтичала да го посрещне, взела от него зайците и казала:

— Сега аз имам голям син и повече никога няма да гладувам!

Дядото също дошъл до вратата толкова бързо, колкото можели да го носят старите му крака. И като видял зайците, казал:

— Благодаря ти, благодаря ти! Сега ще можеш да ходиш на лов с момците, а ние с майка ти ще заживеем честити!

Оттогава момчето вече ловувало с другите, а майка му и старият му дядо винаги имали храна в изобилие.

[1] Източник: Frances Jenkins Olcott. The Red Indian Fairy Book. Boston, New York: Houghton Mifflin Co., 1917.

Иллюстрация: Story Hour Readers. Book Three. Ida Coe, Alice J. Christie, editors. New York, Cincinnati, Chicago: American Book Co., 1914. ↑

КЪСМЕТЪТ И ДЪРВАРЯТ

ПРИКАЗКА ОТ МАЛА АЗИЯ^[1]

Преди стотици години в една гора живеел дървар с жена си и децата си. Той бил много беден, имал само една брадва, с която да се прехранва, и две мулета да откарва отсечените дърва до съседния град, но работел здравата и винаги ставал от сън преди пет часа, зиме и лете.

Така минали двайсет години и макар че синовете му били вече големи и ходели с баща си в гората, като че ли всичко било против тях и те си оставали все така бедни. Накрая дърварят се отчаял и си казал:

— Струва ли си да работя толкова, след като досега не съм забогатял и с един грош? Няма повече да ходя в гората! А може пък, ако си лежа в леглото и не тичам след късмета, един ден той да ме навести.

И така, на другата сутрин той не станал от леглото и когато минало шест часа, жена му, която почиствала къщата, отишла да види какво се е случило.

— Болен ли си? — попитала тя учудено, изненадана, че го намира необлечен. — Петелът кукурига вече толкова пъти. Крайно време ти е да ставаш.

— Защо пък трябва да ставам? — попитал мъжът, без да се помръдне.

— Как защо? За да отидеш в гората, разбира се.

— Да, и като се трепя цял ден, едва да припечеля колкото за едно ядене.

— Но какво можем да направим, клетки ми мъжо? — казала тя. — Такава ни е съдбата и сигурно късметът никога няма да ни се усмихне.

— Е, до гуша ми дойде от прищевките на късмета — извикал той. — Ако иска, ще ме намери тук. Но повече за дърва няма да ходя!

— Скъпи мъжо, ти си полудял от мъка! Мислиш ли, че късметът ще дойде при някого, който не го търси? Облечи се, оседлай мулетата и се залавяй за работа. Не знаеш ли, че вече нямаме и залък хляб вкъщи?

— Не ме е грижа и в гората няма да отида. Няма смисъл да си приказваш, нищо няма да ме накара да променя решението си.

Напразно го молила и увещавала слисаната жена, мъжът ѝ упорито отказвал да стане от леглото и най-сетне тя изгубила надежда, оставила го и отишла да си гледа работата.

Един-два часа по-късно един човек от съседното село похлопал на вратата и когато жената отворила, казал:

— Добро утро, майко. Имам да свърша една работа, та исках да попитам дали твоят мъж ще ми послужи с вашите мулета, гледам, че не ги използва, а може би ще дойде и да ми помогне?

— Той е горе, по-добре питай него — отвърнала жената. Човекът се качил горе и повторил молбата си.

— Съжалявам, земляк, но аз се заклех да не ставам от леглото си и нищо няма да ме накара да наруша обета си.

— Добре, тогава би ли ми услужил с двете си мулета? Ще ти платя нещо за тях.

— Разбира се, земляк. Давам ти ги с най-голямо удоволствие.

Човекът излязъл от къщата, извел мулетата от конюшната, метнал по две торби на гърбовете им и ги закарал на едно поле, където бил намерил скрито съкровище. Напълнил торбите с пари, макар и да знаел много добре, че те принадлежат на султана. Но докато тихомълком карал мулетата назад към къщи, видял двама войници да се задават по пътя. Човекът знаел, че ако го заловят, ще го осъдят на смърт, и побягнал назад в гората. Мулетата, оставени сами на себе си, се запътили към конюшната на своя стопанин.

Жената на дърваря гледала през прозореца, когато мулетата спрели пред вратата, толкова натоварени, че почти не се виждали изпод торбите. Без да губи време, тя извикала мъжа си, който още се излежавал в леглото.

— Бързо, бързо, ставай бързо! Нашите две мулета са се върнали с торби на гърбовете си, напълнени с нещо толкова тежко, че бедните животни едва се държат на краката си.

— Жено, колко пъти вече ти казах, че няма да стана. Защо не ме оставиш на мира?

Като видяла, че не може да очаква помощ от мъжа си, жената взела един голям нож и срязала вървите, с които били завързани торбите на гърбовете на животните. Торбите паднали на земята и от

тях се посипали купища жълтици, докато малкото дворче засияло като слънце.

— Съкровище! — ахнала жената, щом се съвзела от изненадата.
— Съкровище! — и хукнала да събщи на мъжа си.

— Ставай, ставай! — извикала тя. — Ти беше напълно прав да не ходиш в гората, а да чакаш късмета в леглото си — най-послед той дойде! Нашите мулета се върнаха, натоварени с всичкото злато на света, и сега то лежи в двора. Никой в цялата страна не е толкова богат, колкото сме ние!

Дърварят мигом скочил на крака и изтичал на двора, където се спрял заслепен от блясъка на монетите, разпилени наоколо.

— Виждаш ли, скъпа ми жено, че съм бил прав — казал той най-сетне. — Късметът е толкова капризен, че никога не можеш да разчиташ на него. Колкото и да тичаш след него, все ще бяга от тебе, но ако не му обръщаш внимание, рано или късно ще те навести.

[1] *Източник:* The Brown Fairy Book. Andrew Lang, editor. London: Longmans, Green, and Co., 1904. ↑

ШАРЛ ПЕРО

ЧЕРВЕНАТА ШАПЧИЦА^[1]

Някога в едно село живеело малко момиченце — нямало на света по-хубаво от него. Майка му много го обичала, а още повече го обичала баба му. Добрата жена му ушила малка червена шапка, която така добре стояла на момичето, че всички го наричали Червената Шапчица.

Един ден майка ѝ направила малко яйчен крем и ѝ казала:

— Иди, мило дете, да видиш как е баба ти, научих, че била много болна. Занеси ѝ яйчен крем и това гърненце с масло.

Червената Шапчица тръгна веднага към дома на баба си, която живеела в друго село.

Като минавала през гората, срещнала стария вълк, на когото много му се искало да я изяде, но не посмял, защото наблизо имало хора, които събирали съчки в гората. Той я попитал къде отива. Горкото дете, което не знаело, че е опасно да се спира и разговаря с вълк, му казало:

— Отивам да навестя баба си и да ѝ занеса яйчен крем и гърненце с масло от мама.

— Далече ли живее тя? — попитал вълкът.

— О, да — отвърнала Червената Шапчица, — отвъд мелницата, дето се вижда там, първата къща, като стигнеш в селото.

— Е — казал вълкът, — и аз ще ида да я видя. Аз ще тръгна по този път, а ти върви по онзи и ще видим кой ще стигне пръв.

Вълкът се завтекъл колкото могъл по-бързо, като поел по най-късия път, а момиченцето тръгнало по най-дългия, като се забавлявало да бере лешници, да тича след пеперудите и да прави китки от цветчетата, които срещало по пътя си.

Не минало много време и вълкът стигнал до къщата на бабата. Почукал на вратата: „Чук-чук-чук!“

— Кой е там? — обадила се бабата.

— Твоята внучка, Червената Шапчица — отвърнал вълкът с преправен глас, — която ти носи яйчен крем и гърненце с масло, пратени за теб от мама.

Добрата бабка, която била на легло, защото била малко болна, извикала:

— Дръпни връвчицата и резето ще се вдигне.

Вълкът дръпнал връвчицата и вратата се отворила. Той се хвърлил върху добрата жена и я глътнал за миг, защото от три дни нищо не бил ял. После затворил вратата, легнал в леглото на бабата и зачакал Червената Шапчица, която пристигнала след известно време и почукала на вратата: „Чук-чук-чук!“

— Кой е там? — извикал вълкът.

Червената Шапчица, като чула дебелия глас на вълка, отначало се изплашила, но помислила, че баба ѝ е прегракнала, и отвърнала:

— Твоята внучка е, Червената Шапчица, която ти носи яйчен крем и гърненце с масло, изпратени за теб от мама.

Вълкът ѝ извикал, като малко си смекчил гласа:

— Дръпни връвчицата и резето ще се вдигне.

Червената Шапчица дръпнала връвчицата и вратата се отворила.

Вълкът, като я видял, че влиза, се скрил под завивките и ѝ казал:

— Остави яйчения крем и гърненцето с масло на столчето и ела да си легнеш при мен.

Червената Шапчица се съблякла и легнала в леглото, но много се учудила, като видяла как изглежда баба ѝ по нощница. Тя ѝ казала:

— Бабо, какви големи ръце имаш!

— За да те прегръщам по-добре, мило дете.

— Бабо, какви големи нозе имаш!

— За да тичам по-добре, детето ми.

— Бабо, какви големи уши имаш!

— За да чувам по-добре, детето ми.

— Бабо, какви големи очи имаш!

— За да виждам по-добре, детето ми.

— Бабо, какви големи зъби имаш!

— За да те изям.

И като изрекъл тези думи, злият вълк се хвърлил върху Червената Шапчица и я нагълтал цялата.

Илюстрация: Д. Мънро

[1] *Източник:* The Tales of Mother Goose: As First Collected by Charles Perrault in 1696. Charles Welsh, translator. D. J. Munro, illustrator (after drawings by Gustave Doré). Boston: Heath & Co., 1901. [↑](#)

ЦАРЯТ, ОТШЕЛНИКЪТ И ДВАМАТА ПРИНЦОВЕ

ПРИКАЗКА ОТ ПАНЧАТАНТРА^[1]

В царството Ардос живеел един богат стар цар с двамата си сина. Когато бащата разбрал, че скоро ще умре, много се разтревожил за богатствата си. Той бил мъдър и предвидлив човек и бил натрупал състоянието си чрез усърдие и пестеливост. Синовете му обаче само гледали как да прекарват времето си в удоволствия и прахосвали за седмица повече пари, отколкото царят можел да спести за година. Ето защо той много се боял да остави всичките си бисери и злато на тях и на смъртния си одър повикал при себе си един стар приятел — отшелник и му казал:

— Мой добър и верен приятелю, ето тук са моите богатства. Заклевам те да ги вземеш и заровиш в твоята обител, защото се страхувам да оставя такова голямо богатство на синовете си. Всеки от тях има свой собствен дял и когато го похарчат, остави ги първо да познаят какво е бедност и лишение. Едва тогава донеси съкровището и им го дай. Може би така, след като са изпитали малко трудности, ще заживеят по-разумно.

Отшелникът изпълнил желанието му и скоро след това царят умрял.

Двамата синове едва-що узнали за бащината си смърт и започнали да се карат за царството. Тъй като по-големият син бил по-силният, той надвил по-малкия си брат и го прогонил извън портите на града. По-малкият брат, като останал бездомен и без пукната пара, се чудел какво да прави. Накрая си спомнил за отшелника.

— Той беше приятел на баща ми — казал си принцът — и е добродетелен човек. Ще отида при него и ще го помоля да ме научи да живея благородно и себеотрицателно като него.

И така, той се отправил към убежището на отшелника. Но когато влязъл в колибата, намерил я безлюдна, защото отшелникът бил умрял. Тогава принцът решил да заживее в отшелническата обител и да следва примера на бащиния си приятел.

Въпреки че дотогава бил живял винаги като принц, сега той сам се заел да стъква огъня и после отишъл да донесе вода. Спуснал ведрото в кладенеца, но когато го изтеглил, то било празно.

— Жалко! Кладенецът е затлачен — въздъхнал той. — Трябва да донеса стълба и да сляза долу да го почистя.

Когато стигнал дъното, той видял, че това не е кладенец, а шахта, и наблизо имало вход към един тунел в скалата. Принцът бързо донесъл една брадва и разширил отвора. А там пред очите му лежало, натрупано на купчина, бащиното му съкровище.

През това време брат му, който бил сега цар, денем и нощем пирувал в двореца.

— Когато се свърши моят дял от наследството — казвал той на придворните, — ще ми остане богатството на баща ми. Няма да има нужда да правим нищо друго, освен да ядем, да пием и да се веселим, докато сме живи.

Но когато отишъл до мястото, където били скрити съкровищата на баща му, той открил, че са изчезнали.

Същия ден един съседен цар обявил война на града. Царят много се изплашил, защото войниците му се нуждаели от оръжия, а в царската хазна нямало пари, с които да ги купят. Врагът наближил и накрая царската армия трябвало да защитава града с такива оръжия, каквито имали под ръка. Накрая врагът победил, а двамата царе загинали в битката.

Когато мирът бил обявен, генералите се събрали да изберат нов цар.

— Новият цар трябва да бъде миролюбив, а не войнолюбив — казал един.

— Той трябва да е благоразумен и да не прахосва богатството на царството за увеселения — добавил друг.

Тогава си спомнили за принца, който живеел като отшелник, и единодушно го обявили за свой цар. Те образували дълго шествие и отишли до обителта на отшелника, а после с развети знамена отвели принца до бащиния му престол.

Илюстрация: Индийски художник

[1] *Източник:* The Tortoise and the Geese and Other Fables of Bidpai. Retold by Maude Barrows Dutton. Boston, New York: Houghton Mifflin Company, 1908.

Илюстрация: Charles Swynnerton, Indian Nights' Entertainment; or, Folk-Tales from the Upper Indus. With Illustrations by Native Hands. London: Elliot Stock, 1892.

Панчатантра — санскритски сборник в пет книги с поучителни истории и басни с животни; нарича се още „Древноиндийското петокнижие“. — Б.пр. ↑

ЧОВЕКЪТ, КОЙТО НАКАРАЛ ДЪРВЕТАТА ДА ЦЪФТЯТ ЯПОНСКА ПРИКАЗКА^[1]

Много, много отдавна в едно село живеели старец и старица и понеже нямали деца, за които да милеят и да се грижат, обикнали от все сърце едно кученце. То било хубаво малко създание и вместо да се глези и сърди, че не получава всичко, което поиска, както правят понякога дори децата, кучето било благодарно за добротата им към него и никога не се отделяло от тях, и в къщата, и навън.

Един ден старецът работел в градината си, а кучето му както обикновено било съвсем наблизо. Утрото било горещо и той най-после оставил лопатата си и изтрил мокрото си чело. Тогава забелязал, че животното сумтяло и ровело на едно място наблизо. В това нямало нищо необикновено, тъй като всички кучета обичат да ровят, и той продължил спокойно да си копае, когато изведнъж кучето изтичало при господаря си със силен лай, а после отново до мястото, където ровело. То направило така няколко пъти, докато старецът се зачудил каква е работата и като взел лопатата, се отправил, накъдето го водело кучето. Кучето толкова се зарадвало на успеха си, че заскачало наоколо и силно залаяло, докато шумът накарал старицата да излезе от къщата.

Любопитен да разбере дали кучето наистина е намерило нещо, мъжът започнал да копае и много скоро лопатата се ударила в някакъв предмет. Той се навел и измъкнал голям сандък, догоре пълен с блестящи златни монети. Сандъкът бил толкова тежък, че старицата трябвало да помогне да го отнесат вкъщи, и можете да си представите каква хубава вечеря получило кучето! След като то ги направило богати, всеки ден му давали от най-любимите лакомства за едно куче, а възглавниците, на които лежало, подхождали на принц.

Историята за кучето и неговото съкровище скоро се разчула и един съсед, чиято градина била до тази на старците, толкова завидял на късмета им, че не можел нито да яде, нито да спи. Тъй като кучето

било открило веднъж съкровище, този глупав човек си мислел, че то ще може да открива съкровище всеки път, и замолил старците да му заемат своя домашен любимец за известно време, за да направи и него богат.

— Как можеш да искаш такава нещo? — отговорил старецът възмутено. — Ти знаеш колко много го обичаме и че не го изпускате от поглед дори за пет минути.

Но завистливият съсед не обръщал внимание на думите му и всеки ден идвал със същата молба, докато накрая старите хора, за които било трудно да кажат „не“ на когото и да е, обещали да му заемат кучето само за една-две ноци. Веднага щом получил кучето, човекът го завел в градината, но кучето не правело нищо, а само тичало наоколо, и той бил принуден да се въоръжи с търпение и да чака.

На следващата сутрин човекът отворил къщната врата и кучето се втурнало щастливо в градината, и като изтичало до подножието на едно дърво, започнало яростно да рие. Човекът изкрещял на жена си да донесе лопата и последвал кучето, нетърпелив да зърне дългоочакваното съкровище. Но когато разкопал земята, какво да види? Ами нищо друго, освен купчина стари кокали, които миришели толкова лошо, че той не могъл да стои там нито миг повече. Сърцето му се изпълнило с ярост срещу кучето, което му изиграло такъв номер, и той грабнал един търнокоп и преди да се усети какво прави, го убил на място. Когато си спомнил, че ще трябва да даде обяснение на стареца и жена му, доста се уплашил, но с отлагане нямало да спечели нищо, затова си придал много опечален вид и отишъл в градината на съседа си.

— Вашето куче — казал той, като се преструвал, че плаче, — изведнъж падна мъртво, макар че се грижех всячески за него и му давах всичко, което би могло да пожелае. Реших, че е по-добре да дойда веднага да ви съобщя.

Плачейки горчиво, старецът отишъл да вземе тялото на любимеца си, донесъл го вкъщи и го погребал под смокинята, където бил намерил съкровището. От сутрин до вечер той и жена му скърбели заради загубата си и нищо не можело да ги утеши.

Най-сетне, една нощ докато спал, кучето му се явило насън и му рекло да отсече смокинята над гроба му и от дървото ѝ да издяла една

чутура. Но когато старецът се събудил и си спомнил съня, никак не му се искало да отсече дървото, което раждало добре всяка година, и се посъветвал с жена си за това. Жената не се поколебала нито за миг и казала, че след всичко случило се досега, те трябва непременно да следват съветите на кучето. И така, отсекли дървото и от него направили една хубава чутура. Когато дошло време за прибиране на оризовата реколта, свалили чутурата от лавицата и сложили в нея оризовите зърна за счукване, и тогава — о чудо! — в миг те всички се превърнали в жълтици. При вида на всичкото това злато сърцата на старите хора се възрадвали и те още веднъж благословили своето вярно куче.

Но не минало много време и тази история също стигнала до слуха на завистливия им съсед и без да се бави, той отишъл при старците и ги попитал дали случайно нямат чутура, която да му дадат назаем. На стареца никак не му се искало да се разделя с безценното си съкровище, но тъй като не можел да казва „не“, съседът си тръгнал с чутурата под мишница.

Веднага щом влязъл в своята къща, той взел голяма шепа ориз и започнал да му лющи люспите с помощта на жена си. Но вместо в жълтици, както очаквали, оризът се превърнал в плодчета с такава ужасна миризма, че те се принудили да избягат и в яростта си строшили чутурата и запалили парчетата.

Техните възрастни съседи естествено били много недоволни, когато узнали съдбата на своята чутура, и обясненията и извиненията на съседа им ни най-малко не ги успокоили. Но през нощта кучето отново се явило насън на господаря си и му казало да отиде да събере пепелта от изгорялата чутура и да я донесе вкъщи. После, когато чуе, че даймьото^[2], великият господар, комуто принадлежала тази част от страната, се очаква да пристигне в столицата, да занесе пепелта до главния път, по който щяло да премине тържественото шествие. И когато шествието се зададе, да се качи на всяко от черешовите дървета по пътя и да го поръси с пепелта — и те ще разцъфтят, както никога не са цъфтели преди.

Този път старецът не чакал да се съветва с жена си дали да направи това, което кучето му заръчало, а щом станал, отишъл в къщата на съседа си и събрал пепелта от изгорялата чутура. Внимателно я насипал в една порцеланова ваза и я занесъл на главния

път, където седнал на една пейка и зачакал да мине даймьото. Черешовите дървета били голи, тъй като бил сезонът, когато продавали дръвчетата в малки саксии на богатите хора, които ги държали на топло, за да цъфнат рано и да украсяват с тях стаите си. Колкото до дърветата навън, никой не би и помислил да търси по тях дори най-дребната пъпчица още месец и повече. Старецът не чакал много дълго, докато видял облак прах в далечината и разбрал, че това трябва да е шествието на даймьото. Те напредвали, всеки облечен в най-хубавите си дрехи, а гълпящите се хора, наредени покрай пътя, се покланяли до земята при преминаването им. Само старецът не се поклонил и великият владетел видял това и разгневен заповядал на един от царедворците си да отиде да се осведоми защо този нарушава древните обичаи. Но преди пратеникът да стигне до него, старецът се изкачил на най-близкото дърво и разпръснал пепелта си навсякъде. И в миг се разпукнали белите цветове, и сърцето на даймьото се зарадвало, и той дал скъпи подаръци на стареца, когато повикал в двореца си.

Няма съмнение, че съвсем скоро завистливият съсед научил за това и сърцето му се изпълнило с омраза. Той се втурнал към мястото, където бил изгорил чутурата, събрал малко от пепелта, забравена от стареца, и я отнесъл на пътя, надявайки се да му провърви като на стареца, а може би дори и повече. Сърцето му радостно се разтуптяло, когато зърнал отдалече кортежа на даймьото, и се приготвил за подходящия момент. Когато даймьото наближил, той хвърлил голяма шепа пепел върху дърветата, но никакви пъпки или цветове не се появили, вместо това всичката пепел отлетяла в очите на даймьото и неговите войници, които се развикали от болка. Тогава господарят заповядал злосторникът да бъде арестуван, вързан и хвърлен в затвора, където останал дълги месеци. Когато дошло време да бъде освободен, всички в родното му село знаели за проклетията му и не го пуснали да живее повече там. И понеже не се отказвал от злините си, той отивал от лошо към по-лошо и скоро стигнал до ужасен край.

Рисунка, гравирана на дърво от японски художник

[1] *Източник:* The Violet Fairy Book. Andrew Lang, editor. London: Longmans, Green, and Co., 1901.

Илюстрация: A. B. Freeman-Mitford. Tales of Old Japan. With Illustrations Drawn and Cut on Wood by Japanese Artists. London: Macmillan and Co., 1910. ↑

[2] Даймьо (яп.) — големец, едър земевладелец, феодал в някогашна Япония. ↑

ПРИНЦЕСАТА, КОЯТО ОБИЧАЛА БАЩА СИ КАТО СОЛТА ИНДИЙСКА ПРИКАЗКА^[1]

Живял някога един цар, който имал няколко дъщери. Той попитал първата:

— Колко ме обичаш?

— Обичам те като захарта — казала тя.

Попитал втората:

— А ти колко ме обичаш?

— Обичам те като меда — казала тя.

На третата рекъл:

— Ами ти колко ме обичаш?

— Обичам те като шербета — казала тя.

На последната и най-малката казал:

— А колко ме обичаш ти?

— Аз те обичам като солта — отвърнала тя.

Като чул отговора на най-малката си дъщеря, царят се намръщил и понеже тя продължила да повтаря това, изгонил я в гората.

Там, докато се скитала тъжно наоколо, тя чула конски тропот и се скрила в хралупата на едно дърво. Но развяващата се рокля я издала на ездача, който бил принц, и той веднага се влюбил в нея и я взел за жена.

След известно време баща ѝ, царят, който не знаел какво е станало с нея, посетил съпруга ѝ. Когато седнал на трапезата, принцесата се погрижила всички поднесени му ястия да бъдат сладки, които той или въобще не опитал, или само вкусил. Той бил много гладен и силно копнеел за нещо, което да може да яде. Накрая принцесата му изпратила ястие от обикновен спанак, подправен със сол, какъвто селяните ядат, и царят показал задоволството си, като го изял с охота.

Тогава принцесата отметнала булото си и като открила на баща си коя е, рекла:

— О, татко мой, обичам те като солта. Моята обич може да е простичка, но е вярна, истинска и трайна и те моля за прошка.

Тогава царят осъзнал каква голяма грешка е направил и се помирил с дъщеря си.

Илюстрация: Индийски художник

[1] *Източник:* Charles Swynnerton, *Indian Nights' Entertainment; or, Folk-Tales from the Upper Indus. With Illustrations by Native Hands.* London: Elliot Stock, 1892. ↑

ВЪЛШЕБНИЯТ КЛАДЕНЕЦ

АРАБСКА ПРИКАЗКА^[1]

В един град живеел дървосекач на име Али. Цялото му богатство се състояло от една брадва и едно магаре, с чиято помощ изхранвал жена си и децата си. Всяка сутрин той взимал брадвата, яхвал магарето и отивал в гората да сече дърва, а вечер натоварвал дървата, нарязани и свързани в наръчи, върху гърба на магарето и ги закарвал в града. Там продавал дървата за огрев, а с парите купувал най-необходимото и така преживявали.

На връщане от гората дървосекачът всеки път минавал покрай един кладенец пред портите на града и спирал да пие вода и да напои магарето. Една вечер, както бил уморен и жаден от дългия път, той толкова бързал да се напие със студена вода, че нямал време да свали брадвата от пояса си и като се навел да изтегли пълната кофа, усетил как брадвата се откачила и чул дрънченето ѝ да заглъхва надолу по камъните на дълбокия кладенец.

Горкият Али много се отчаял, седнал на земята и заплакал. Да извади брадвата, било невъзможно и той започнал да проклина съдбата и кладенеца, заради който изгубил единственото си средство за препитание и сега децата му и жена му щели да умрат от глад.

Изведнъж, като че изпод земята, се чули приглушени гласове, които произнесли:

— Кой смущава нашия покой? Какво искаш, човече?

— Кой говори? — огледал се стреснато Али, но наоколо нямало никой.

— Ние сме водните джинове^[2] и живеем в този кладенец. Какво можем да направим за тебе?

— Искам си брадвата — извикал Али — без нея не ще мога да изхраня семейството си.

— Слушай — казали те, — по-добре вземи тази дървена паничка. Кажеш ли ѝ „Напълни се, паничке!“ и тя ще се напълни с каквото ядене си пожелаеш. Така ти и семейството ти никога повече няма да гладувате.

Едва изrekli тези думи и една дълбока дървена купа се издигнала от кладенеца и се спуснала на земята пред смаяните очи на Али.

Той взел дървения съд и си отишъл вкъщи. Заклучил вратата, събрал жена си и децата около трапезата, извадил паницата от торбата и казал:

— Напълни се, паничке, с ориз, месо и зеленчуци!

И докато изговори това, дървената паница била пълна догоре с варен ориз, месо и зеленчуци, от които се вдигала ароматна пара. Те си сипали и яли, и заповядали на паничката да се напълни отново още няколко пъти, докато се почувствали сити, както никога дотогава.

Така си заживяло семейството на бедния дървосекач — винаги имали за ядене каквото си поискат, а каквото остане, давали на магарето. Али продължил да ходи в гората и да събира съчки за продан, като със спечелените пари купувал разни дребни неща за вкъщи и вече не живеели в лишения. Един ден даже решил да заведе жена си и децата си да видят факира^[3], който бил пристигнал в града. Но как да оставят без надзор дървената паничка? Ами ако някой крадец влезе в тяхно отсъствие и я вземе?

След дълги размишления Али решил да занесе паничката при един ханджия, който живеел наблизко, да я пази, докато се върнат.

— Само недей да ѝ казваш: „Дървена паничке, напълни се с месо и ориз или с кускус, или с нещо друго!“ — заръчал той на ханджията и си заминал.

Ханджията едва го дочакал да се скрие зад ъгъла и извикал:

— Дървена паничке, напълни се с кускус!

И паничката се напълнила с вкусен горещ кускус.

— Ха — рекъл си ханджията, — тази паничка ще ми свърши по-добра работа, отколкото на Али. С нея ще мога да храня целия град и бързо да натрупам богатство.

Когато Али дошъл отново да си вземе дървената паница, ханджията му дал друга, досущ като неговата, само че не била

вълшебна. Като се прибрал вкъщи, гладният Али още от вратата завикал:

— Дървена паничке, напълни се с леща!

Но нищо не се случило. Как ли не се молили Али и жена му, и децата му на паничката, но тя все си стояла празна.

Тогава Али се върнал да пита ханджията за своята паничка, а той му казал:

— Не знам за какво говориш, съседе. Това е същата паница, която ти донесе тук и аз ти я върнах. Какво искаш повече от мене?

С натежало сърце отишъл вечерта Али при кладенеца пред градската порта и — пляс! — пуснал вътре дървената паничка, и завикал към дъното:

— Искам си брадвата! Как ще изхраня моите жена и деца...

— Какво ти става? — попитали водните джинове. — Нали ти дадохме дървената паничка?

— Тя се развали — отвърнал дървосекачът. — Не дава повече храна.

— Щом е така — казали те — вземи тази мелничка. Завъртиш ли ръчката наляво, ще мели сребро, ако завъртиш надясно — ще мели злато.

Той взел мелничката и си отишъл вкъщи. Там заключил вратата и седнал с мелничката на пода, заобиколен от жена си и децата си. Щом завъртял малко ръчката наляво, от мелничката паднали на пода няколко сребърни монети. После я завъртял надясно — и от мелничката се посипали жълтици.

Али, жена му и децата му сякаш обезумели от радост — това било краят на тяхната бедност! Щом получили от мелничката малко сребърни и златни пари, всички поискали да отидат веднага на пазара, за да си изберат нови дрехи и разни хубави неща за ядене. Но Али пак се замислил, че трябва да остави мелничката в сигурни ръце, докато ги няма вкъщи. Този път отишъл при друг съсед, търговец вехтошар. Поздравил го и му казал:

— Моля те, нека да оставя тази мелничка в твоята къща, докато се върна. Само че трябва да ми обещаеш предварително, че няма да въртиш ръчката нито наляво, нито надясно.

Съседът обещал. Но още щом Али се скрил зад ъгъла, той взел мелничката и завъртял ръчката надясно с такава сила, че жълтиците

започнали да се сипят от нея като из ведро. Търговецът веднага намерил измежду вехториите си съвсем същата мелничка като тази на Али, сложил я на полицата, а вълшебната скрил.

Али и този път нищо не забелязал. Но когато вкъщи започнал да върти ръчката наляво и надясно, мелничката не пуसнала нищо. Досетил се той каква е работата, но нямало какво да прави.

Ядосан, той едва дочакал да се стъмни, за да отиде при кладенеца, хвърлил мелничката вътре и извикал:

— Искам си брадвата! Как да изхраня децата си...

— Хей — извикали джиновете, — какво пак искаш? Не ти ли дадохме дървената паничка и мелничката?

— Да, но лоши хора ми ги откраднаха — оплакал се той.

— Щом е така — рекли те, — ето ти тази тояжка. Занеси я при тези, които са ти взели нещата, и кажи: „Тояжке, знаеш си работата!“ — и тя ще ги накара да ти ги върнат.

Взел той тояжката и отишъл право при ханджията:

— Върни ми дървената паница! — казал той.

— Но аз вече ти я върнах — настоявал ханджията.

— Добре тогава. Тояжке, знаеш си работата!

И тояжката се разиграла по гърба на ханджията и играла дотогава, докато той не върнал дървената паничка. Али я взел и я занесъл вкъщи, и след като се убедил, че действа, оставил я и отишъл с тояжката при търговеца вехтошар. И там се повторило същото, само дето на търговеца му било по-трудно да се раздели с мелничката и по-дълго отказвал да я върне, та отнесъл повече бой.

Али си взел мелничката, занесъл я вкъщи, опитал я и се убедил, че работи. Оттогава не позволявал на никого да го мами и семейството му заживяло охолно и щастливо.

[1] *Илюстрация: The Arabian Nights*. W. H. D. Rouse, editor. Walter Paget, illustrator. London: Ernest Nister, New York: E. P. Dutton, 1907.

Обработила Лина Бакалова. ↑

[2] Джинове (араб. *jinn*) — свръхестествени същества от арабската митология, пазители на нещо. Според предислямските вярвания джиновете са духове на изчезнали древни хора, които действат само след залез-слънце. Джиновете биват добри или зли същества от двата пола. — Б.пр. ↑

[3] Факир (араб. *faqir* — бедняк; още: дервиш — монах, аскет) — странстващ привърженик на суфизма, който понякога представя магически действия или изпълнения на изключителна издръжливост. — Б.пр. ↑

ЧЕТИРИ ГОДИНИ ПРИ ФЕИТЕ ЛЕГЕНДА ОТ ОСТРОВ МАН^[1]

Подобно на уелските феи, и тези от остров Ман отвличали хора и ги задържали в продължение на години.

Така например някой си Кърк Андреас отсъствал от семейството си в продължение на четири години, които прекарал при феите. Той не могъл да разбере как се е върнал, сторило му се като че е бил в безсъзнание и накрая се събудил в този свят. Другият свят обаче, в който бил през тези четири години, не бил далече, тъй като той можел да вижда това, което братята му и останалата част от семейството правели всеки ден, въпреки че те не можели да го видят.

За да докаже това, той им съобщил с какво са се занимавали на този и този ден, и наред с другите неща им припомнил как закарали царевицата си в един определен ден в Рамзи. Припомнил им също как чули внезапен остър пукот, когато преминавали покрай един бодлив храст, който той назовал по име, и толкова се изплашили, че един от тях се върнал тичешком у дома си. Попитал ги дали си спомнят това и те казали, че го помнят много добре.

След това той им обяснил причината за звука — един от феите, с който препускал през цялото време, искал да пусне стрела по братята му, но тъкмо когато щял да направи това, човекът вдигнал една плочка и отбил стрелата: това бил острият звук, който те били чули.

Това им разказал върналият се брат за престоя си в света на феите.

[1] *Источник*: John Rhys. Celtic Folklore: Welsh and Manx, Vol. 1. Oxford: Clarendon Press, 1901. ↑

ЦАРЯТ, КОЙТО ИСКАЛ ДА НАДМОГНЕ СЪДБАТА ИНДИЙСКА ПРИКАЗКА^[1]

Някога, далече в източните области, живеел един цар, който толкова обичал лова, че зърнел ли елен, забравял за собствената си безопасност. Той често се отдалечавал от своите благородници и слуги и най-много обичал самотните приключения. Друго от любимите му развлечения било да обяви, че не се чувства добре и не може да приема посещения, а после, единствено със знанието на доверения си велик везир, да се облече като пътуващ търговец, да натовари едно магаре с евтини стоки и да обикаля с него. Така научавал какво говорят за него обикновените хора и как съдиите и управителите му изпълняват задълженията си.

Един ден неговата царица го дарила с дъщеричка, красива като зората, и царят бил толкова радостен и щастлив, че цяла седмица забравил за лова и прекарвал времето си в общонародни и домашни празненства.

Не след дълго обаче той излязъл на лов за елени, каквито можели да се намерят в един отдалечен край на горите му. По време на преследването кучетата му подплашили красив снежнобял елен и щом го зърнал, царят решил, че трябва да го има на всяка цена. Той пришпорил коня си и последвал елена в пълен галоп. Разбира се, всичките му придружители го последвали с най-голямата скорост, на която били способни, но конят му бил така добър, а еленът бил толкова бърз, че след час царят забелязал, че само той и любимата му хрътка продължават преследването, а всички останали били далече, далече назад и вече не се виждали.

Той обаче не се обезсърчил и продължил напред, докато не забелязал, че навлиза в долина с високи скалисти хребети от всички страни, а конят му взел да се изтощава и да трепери на всяка крачка. Най-лошото било, че вече се спускала вечерта и слънцето скоро щяло

да залезе. Напразно той изпращал стрела подир стрела по красивия елен. Всеки негов изстрел или не достигал целта, или не улучвал и накрая, точно когато се стъмвало, той напълно изгубил животното от поглед. По това време конят му вече едва се движел от умора, кучето му се олюлявало запъхтяно край него, той бил навлязъл далече навътре сред планините, където никога не бил идвал преди, и съвсем изгубил пътя, а наоколо не се виждала жива душа, нито жилище.

Всичко това било много обезсърчително, но за царя нямало да има значение, ако не бил изпуснал прекрасния елен. Това било доста неприятно, но той никога не се тревожел за неща, които не можел да промени, тъй че слязъл от коня си, хванал изкъсо юздата и повел животното по неравната пътека с надеждата да намери някоя овчарска колиба или поне пещера или заслон под някоя скала, където би могъл да прекара нощта.

След малко чул шум от буйно течаща вода и тръгнал към него. С усилие преодолел стръмния каменист склон на един хълм и там, точно под него, се спускал поток по стръмна тясна долчинка, а почти под краката му мигала и колебливо проблясвала над потока слаба светлина като от лампа. Царят се запътил към светлината с коня и хрътката, като се подхлъзвал и препъвал надолу по стръмната камениста пътека. Долу видял тясна тревиста тераса на брега на потока, върху която свещта от примитивен фенер на входа на една пещера хвърляла широк лъч несигурна светлина. На брега на потока имало един стар отшелник с дълга бяла брада, който при приближаването на царя не проговорил, нито помръднал, а само седял и хвърлял в потока сухите листа, които лежали пръснати по земята близо до него.

— Мир на теб! — поздравил царят с обичайния поздрав на страната.

— И на теб мир — отвърнал отшелникът, но нито веднъж не вдигнал поглед, нито прекратил заниманието си.

Царят стоял и го гледал минута-две. Той забелязал, че отшелникът хвърлял по два листа едновременно и ги наблюдавал внимателно. Понякога и двата бивали отнесени бързо надолу от потока, понякога само единият лист бивал отнесен, а другият, след като кръжал бавно известно време до брега на потока, се връщал, завъртян от някое въртопче, обратно при краката на отшелника. В

други случаи и двата листа се захващали от обратния водовъртеж и не стигали до главното течение на буйния поток.

— Какво правиш? — попитал царят най-сетне, а отшелникът отговорил, че чете съдбите на хората: съдбата на всеки човек, казал той, е предопределена от самото начало и каквото му е писано, няма да избяга от него. Царят се засмял.

— Не ме интересува много — казал той — каква е моята съдба, но съм любопитен да узная съдбата на моята малка дъщеря.

— Не мога да кажа — отговорил отшелникът.

— Не знаеш, така ли? — запитал царят.

— Може и да знам — отвърнал отшелникът, — но невинаги е мъдро да знаеш много.

Но царят не бил доволен от този отговор и започнал да настоява старецът да му каже каквото знае, което той дълго време отказвал да стори. Царят обаче го увещавал толкова много, че най-после той казал:

— Царската дъщеря ще се омъжи за сина на една бедна робиня на име Пуруна, която принадлежи на царя на страната от север. Не може да се избяга от съдбата.

Царят люто се разгневил, като чул тези думи, но бил също и много уморен, затова само се изсмял и отвърнал, че се надява да има някакъв начин да се избегне тази съдба. След това попитал отшелника дали би подслонил него и животните му за през нощта и отшелникът казал: „Да“. И така, след малко царят напоил и вързал коня си и след като вечерял с хляб и сушен грах, легнал в пещерата с хрътката в краката си и се опитал да заспи. Но вместо да спи, той само лежал буден и мислел за пророчеството на отшелника. И колкото повече мислел за него, толкова повече се усилвал гневът му, докато накрая заскърцал със зъби от яд и се заклел, че то никога, никога няма да се сбъдне.

Утрото дошло и царят станал, блед и намръщен, и след като узнал от отшелника по кой път да тръгне, скоро възседнал коня и се прибрал в двореца без много затруднения. Веднага щом пристигнал в двореца си, той написал писмо до царя на страната от север, в което го молел за една услуга, да му продаде своята робиня Пуруна и нейния син; и добавил, че ако той се съгласи, ще проводи пратеник да ги посрещне при реката, която разделяла двете царства.

Пет дни чакал отговора, като почти не спал и ял, и през цялото време бил мрачен като буреносен облак. На петия ден пратеникът му се върнал с писмо, в което се казвало, че царят на страната от север няма да продаде, а ще подари на царя робинята и нейния син. Царят бил извън себе си от радост. Той повикал своя велик везир и му казал, че тръгва на едно от самотните си пътешествия, и везирът трябва да измисли някакво оправдание за отсъствието му. След това се преоблякъл като обикновен пратеник, яхнал една бърза камила и препуснал към мястото, където щели да му предадат робинята. Когато пристигнал там, дал на пратениците, които я довели, благодарствено писмо и щедър подарък за господаря им и възнаграждения за тях. Сетне, без да се бави, качил бедната жена и нейното малко момченце на камилата си и препуснал към една необитаема пустиня.

След като яздил един ден и една нощ почти без да спира, стигнал до голяма пещера, където накарал жената да слезе от камилата, отвел я с бебето в пещерата, изтеглил меч си и с един удар ѝ отсякъл главата. Но макар гневът да го бил ожесточил дотолкова, че да извърши такова ужасно нещо, царят не могъл да обърне огромния си меч срещу безпомощното бебе, което без съмнение щяло скоро да умре в това уединено място без майка си. Затова го оставил както било в пещерата и като яхнал камилата си, подкарал я към дома колкото можел по-бързо.

А пък в едно малко селце в неговото царство живеела възрастна вдовица, която нямала деца, нито други роднини. Прехранвала се като продавала мляко от стадото си кози, но била крайно бедна и не много здрава и често се питала как ще живее, щом изнемогне или се разболе и не може да се грижи за козите си. Всяка сутрин тя изкарвала козите в пустинята да пасат из храстите и шубраците, които растели там, и всяка вечер те сами се прибирали вкъщи, за да бъдат издоени и затворени на сигурно място през нощта.

Една вечер старата жена много се изненадала, като открила, че най-добрата ѝ коза се върнала без капка мляко. Тя си помислила, че някое палаво момче или момиче си е направило шега с нея, като е хванало козата на път за дома и е откраднало всичкото мляко. Но когато козата започнала всяка вечер да се връща почти без мляко, тя решила да разбере кой е крадецът. И така, на следващия ден тя последвала козите от разстояние и ги наблюдавала, докато пасели.

Най-сетне, след обяд старицата забелязала точно тази коза да се измъква сама от стадото и веднага тръгнала след нея. Козата повървяла известно време, а после изчезнала в една пещера в скалите. Старицата последвала козата в пещерата и що да види — животното хранело с мляко едно бебе момченце, а наблизко на земята лежали печалните останки на мъртвата му майка! Най-сетне смаяната и уплашена старица си помислила, че това малко бебе би могло да ѝ бъде син в старините, и че той ще порасне и след време ще ѝ бъде утеха и опора. И тя занесла бебето у дома в колибата си, а на другия ден отишла с една лопата в пещерата и изкопала гроб, където погребала нещастната майка.

Минали години, бебето пораснало и станало личен напет момък, колкото юначен, толкова и хубав, колкото работлив, толкова и смел. Един ден момчето, което старицата била нарекла Нур Махомед и вече било почти на седемнайсет години, се връщало от работата си на полето и видяло едно чуждо магаре да яде зелките в градината около малката им къщурка. Той грабнал един голям прът и започнал да удря неканения гост и да го пъди от градината. Един съсед, който минавал оттам, му извикал:

— Хей! Чакай да ти кажа! Защо биеш така магарето на уличния търговец?

— Уличният търговец да си пази магарето да не ми яде зелето — казал Нур Махомед. — Ако то дойде тук още веднъж тази вечер, ще му отрежа опашката!

След това се прибрал вкъщи, като си подсвирквал весело. Този съсед бил от хората, които правят бели, като приказват твърде много, така че, когато вечерта срещнал уличния търговец в *кервансарая*, или странноприемницата, той му разказал какво се е случило и добавил:

— Да, и този млад човек с остър език каза, че ако боят на магарето не помогне, ще набие и тебе и ще ти откъсне носа като на крадец!

Няколко дни по-късно, след като уличният търговец си заминал, в селото се появили двама мъже, които разпитвали кой е бил този, дето заплашил да малтретира и убие един невинен уличен търговец. Те обявили, че уличният търговец, изплашен за живота си, се е оплакал на царя и са изпратени да доведат пред самия цар необуздания тип, който бил казал тези неща. Разбира се, те скоро разбрали истината за

магарето, което яло зелките на Нур Махомед и за острите думи на младежа, но въпреки уверенията на момъка, че никога не е заплашвал да убие когото и да било, те отвърнали, че им е заповядано да го арестуват и да го закарат на съд пред царя. Така че, въпреки протестите му и воплите на майка му, той бил отведен и своевременно изправен пред царя. Разбира се, на Нур Махомед и през ум не му минавало, че мнимият уличен търговец всъщност бил самият цар, а и никой не знаел това.

Но тъй като много се разгневил от това, което му били казали, той се закълел, че този младеж ще послужи за назидание на другите, и смятал да му даде урок, че дори и бедните пътуващи търговци могат да получат правосъдие в неговата страна и да бъдат защитени от такива беззакония. Но тъкмо когато щял да произнесе особено тежка присъда, в съдебната зала настъпило оживление и влязла старата майка на Нур Махомед, която с плач и вопли се молела да я изслушат. Царят ѝ заповядал да говори и тя се опитала да защити момчето, като казала колко добър е той, каква подкрепа е в старините ѝ и че ако бъде хвърлен в затвора, тя ще умре. Царят я попитал коя е. Тя отговорила, че е неговата майка.

— Негова майка ли? — казал царят. — Не си ли твърде стара, за да имаш толкова млад син!

Тогава старата жена, уплашена и злочеста, признала цялата история за това как намерила бебето, как го спасила и отгледала и накрая замолила царя за милост.

Лесно е да се досетим, че докато тя разказвала, царят все повече помрачнявал и ставал все по-навъсен, и накрая почти изпаднал в несвяст от ярост и изумление. Това, значи, било бебето, което оставил да умре, след като убил жестоко майка му! Нима съдбата не е могла да му спести това! Искало му се да има достатъчно основание да погуби момчето, тъй като пророчеството на стария отшелник отново прозвучало в ушите му. И все пак младежът не бил извършил нищо толкова лошо, че да заслужи такова наказание. Всички ще го нарекат тиранин, ако издаде такава заповед — и той не посмял да го направи!

Накрая се овладял достатъчно да каже:

— Ако този младеж постъпи в моята войска, ще му простя. Имаме нужда от такива като него и малко дисциплина ще му се отрази добре.

Въпреки това старата жена настоявала, че не може да живее без сина си, и била почти толкова ужасена от идеята той да стане войник, колкото и от мисълта да бъде хвърлен в тъмница. Но накрая царят — решен да не изпуска младежа от ръцете си — я успокоил, като й обещал да й плаща издръжка, достатъчно голяма, че нищо да не й липсва, а Нур Махомед, за негова голяма радост, бил веднага изпратен в царската войска.

Като войник на Нур Мохамед сякаш винаги му вървяло. Той бил малко изненадан, но много доволен, че винаги го избирали да участва, когато се появи някоя трудна или опасна мисия, и макар че в някои случаи бил на косъм от смъртта, отчаяните ситуации, в които се озовавал, му давали изключителни възможности да прояви смелостта си. И тъй като бил също скромен и великодушен, той станал любимец на своите командири и другари.

Затова не е много изненадващо, че не след дълго той бил включен сред отбраните мъже от личната охрана на царя. Истината е, че царят се надявал да го убият в някоя битка, но като видял, че вместо това той заяква от трудностите, решил да опита с по-безогледни средства.

Един ден, скоро след като Нур Махомед постъпил в охраната, бил избран като един от войниците, определени да придружават царя из града. Процесията се придвижвала съвсем спокойно, когато някакъв човек, въоръжен с кинжал, връхлетял от една тясна уличка право върху царя. Нур Махомед, който бил най-близкият от стражите, се изпречил на пътя му и получил удара, видимо предназначен за царя. За щастие, ударът бил прибързан и кинжалът се плъзнал по гръдната му кост и макар че бил сериозно ранен, младостта и силата му бързо надделели. Царят, разбира се, бил длъжен да отбележи тази смела постъпка и за награда го направил един от своите оръженосци.

След това странните прекеждия, които сполетели младия човек, нямали край. Служителите от охраната често били изпрацани на най-различни тайни и трудни поръчения и по някаква странна причина все възниквала нужда от такива поръчения именно когато Нур Махомед бил на смяна. Веднъж, когато пътувал, един пешеходен мост се провалил под него, друг път бил нападнат от въоръжени разбойници, скала се изтърколила върху него в един планински проход, тежък каменен корниз паднал от един покрив в краката му на тясна градска

улица. След всичко това Нур Махомед започнал да мисли, че по някакъв начин си е спечелил враг, но той бил с леко сърце и тази мисъл много не го тревожела. Всеки път успявал някак да се отърве и по-скоро се забавлявал, отколкото да се безпокои за следващото приключение.

В този град имало обичай дежурният за деня офицер от дворцовата стража да получава храната си направо от царската кухня. Един ден, когато бил ред на Нур Махомед да бъде дежурен, той тъкмо сядал пред вкусната яхния, изпратена от двореца, когато едно от онези мършави гладни кучета, които тичат по улиците из източните страни, пъхнало нос през отворената врата на караулното помещение и погледнало към Нур Махомед с течачи лиги и душещ нос. Добросърдечният младеж избрал парче месо, отишъл до вратата и му го хвърлил. Кучето се спуснало върху месото и лакомо го погълнало и тъкмо се обръщало да си върви, когато изведнъж се олюляло, паднало, претърколило се и умряло. Нур Махомед, който лениво го наблюдавал, замрял за миг, а после се върнал, подсвирквайки си тихо. Събрал остатъците от вечерята си и внимателно ги увил, за да ги изнесе и зарови някъде, а след това върнал празните чинии.

Как се разгневил царят, когато на дурбара^[2] на следващата сутрин пред него се появил Нур Махомед — бодър, бдителен и усмихнат, както обикновено! Той обаче бил твърдо решен да опита още веднъж и наредил на младежа да се яви при него още същата вечер. Заповядал му да отнесе тайно съобщение до управителя на една отдалечена област.

— Пригответи се за път веднага — добавил той — и бъди готов да тръгнеш сутринта. Аз лично ще ти предам документите в последния момент.

Тази област била на четири-пет дни път от двореца, а управителят ѝ бил най-преданият от всички служители, които царят имал. Той можел да мълчи като гроб и се гордеел с послушанието си. Бил стар и проверен царски служител, а жена му била почти като майка за младата принцеса, откакто царицата умряла преди няколко години. Така се случило, че малко преди това изпратили принцесата заради здравето ѝ в друга отдалечена област, и докато била там, нейната стара приятелка, жената на управителя, я помолила при първа възможност да им дойде на гости.

Принцесата приела с радост поканата и всъщност била отседнала в дома на управителя по същото време, когато царят намислил да изпрати Нур Махомед там с тайнственото съобщение.

Както му било заповядано, Нур Махомед се явил рано на другата сутрин в покоите на царя. Най-добрият му кон бил оседлан, дисагите му напълнени с храна и с малко пари, завързани в пояса му, той бил готов за тръгване. Царят му връчил запечатан плик и му наредил да го предаде лично в ръцете на управителя и на никой друг. Нур Махомед го скрил внимателно в тюрбана си, метнал се на седлото и след пет минути излязъл през градските порти и се отправил на дълъг път.

Времето било много горещо, но Нур Махомед си мислел, че колкото по-скоро достави скъпоценното си писмо, толкова по-добре, така че, като яздел през по-голямата част от нощта и почивал само през най-горещата част от деня, той се озовал на третия ден по обяд близо до града, който бил крайната му цел.

Никъде не се виждала жива душа и Нур Махомед, скован от ездата, жаден и уморен, погледнал с копнеж над стената в градините и забелязал шадраваните, зелената трева, сенчестите кайсиеви градини и огромните черничевы дървета и му се приискало да е там.

Най-сетне стигнал до портите на замъка и веднага го пуснали да влезе, тъй като бил в униформата на царски телохранител. Войникът му казал, че управителят си почива и не ще може да го приеме до вечерта. Тогава Нур Махомед предал коня си на един слуга, влязъл в прекрасните градини, които бил видял от пътя, и седнал на сянка да си почине. Проснал се по гръб и загледал птиците, които чуруликали и цвърчали по дърветата над него. През клоните се виждали големи части от небето, където ястребите се виели и кръжали безспирно с резки пронизителни крясъци. Пчелите приспивно бръмчали около цветята и след няколко минути Нур Махомед дълбоко заспал.

Всеки ден през горещите следобеди управителят, както и жена му, имали обичай да полегнат за два-три часа в стаите си, а всъщност така правели повечето от хората в двореца. Но принцесата, подобно на много други момичета, не можела да стои дълго на едно място и предпочитала да се скита из градината, вместо да почива върху купчина меки възглавнички. Какво мъчение било за нейните дебели стари компаньонки и прислужници понякога, когато тя настоявала да стоят будни и ги карала да бърбят или да вършат нещо, а те едва

можели да държат очите си отворени! Понякога обаче принцесата се престорвала на заспала, а после, когато всичките ѝ дами с готовност следвали примера ѝ, ставала и излизала навън сама, със свободно разпуснат воал. Ако я откриели, нейната възрастна домакиня я смъмряла строго, но принцесата само се засмивала и следващия път правела същото.

Този следобед принцесата била оставила всичките си дами да спят и след като напразно се опитвала да си намери развлечение вкъщи, измъкнала се навън в голямата градина и се заскитала по всичките си любими кътчета, чувствайки се напълно в безопасност, тъй като никъде не се виждала жива душа. Изведнъж след един завой тя се спряла от изненада, защото пред нея лежал дълбоко заспал човек! В бързината си едва не се спънала в него. Това бил един момък, помургавял от слънцето и изпращен от пътуване, в униформата на офицер от царската стража. Един от малкото недостатъци на тази прелестна принцеса било ненаситното ѝ любопитство, а и животът ѝ бил толкова бездеен, че имала предостатъчно време да бъде любопитна. От една гънка на тюрбана на този момък се подавало въгълчето на писмо! Тя се зачудила какво ли е това писмо и за кого е. Загърнала малко воала си, приближила се крадешком на пръсти и хванала крайчеца на писмото. После го издърпала малко, а след това още малко! Показал се голям восъчен печат, в който познала печата на баща си, и при вида му се спряла за миг, малко засрамена от постъпката си. Но желанието да вземе писмо, което не било предназначено за нея, било по-силно от всичко и след малко писмото се озовало в ръката ѝ. Изведнъж се сетила, че сигурна смърт очаква бедния офицер, ако загуби писмото, и тя трябва на всяка цена да го върне обратно. Но това не било толкова лесно, а и писмото в ръката ѝ я изгаряло и копнеела да го прочете и да узнае какво пише в него. Тя разгледала восъчния печат. Той се бил размекнал от горещото слънце и с много малко усилие се отделил от хартията. Писмото се отворило и тя го прочела! Ето какво пишело в него:

„Веднага да се обезглави тайно приносителят на това писмо. Не задавай никакви въпроси.“

Девојката пребледняла. „Какво безобразие!“ — помислила си тя. Тя нямало да допусне такъв хубав момък да бъде обезглавен, но как точно да предотврати това не ѝ било съвсем ясно в момента. Трябвало

да измисли някакъв план, искало ѝ се да се заключи някъде, където никой нямало да ѝ попречи, както би могло да се случи в градината. Тя се промъкнала тихо до стаята си, взела лист хартия и написала на него:

„Веднага да се ожени публично за принцесата приносителят на това писмо. Не задавай никакви въпроси.“

И дори успяла да снее печатите от истинското писмо и да ги залепи на новото, така че не можело да се разбере, че писмото е било отваряно, освен ако някой не го разгледа много внимателно. След това, като треперела от страх и вълнение, се промъкнала отново до мястото, където младият офицер все още спял, пхнала писмото в гънките на тюрбана му и побързала да се върне в стаята си. Свършено било!

Късно следобед Нур Махомед се събудил и като се уверил, че скъпоценната пратка е все още невредима, отишъл да се приготви за срещата си с управителя. Веднага след като бил въведен при него, той извадил писмото от тюрбана си и го предал в ръцете на управителя, както му било заповядано. Когато го прочел, управителят естествено малко се учудил, но в писмото било казано да „не се задават въпроси“, а той знаел как се изпълняват заповеди. Той изпратил да повикат жена му и ѝ казал веднага да приготви принцесата за женитба.

— Глупости! — казала жена му. — Какво, за бога, искаш да кажеш?

— Такава е царската заповед — отвърнал той. — Върви и прави каквото ти казвам. В писмото се казва „веднага“ и „да не се задават въпроси“. Така че сватбата трябва да се направи още тази вечер.

Напразно жена му изтъквала всякакви възражения. Колкото повече споряла, толкова по-непоколебим бил съпругът ѝ.

— Знам как се изпълняват заповеди — казал той, — а тази е ясна като бял ден!

И така, повикали принцесата и за тяхна изненада, тя приела новината съвсем спокойно. След това уведомили Нур Махомед и той бил много учуден, но разбира се, и твърде поласкан от голямата и неочаквана чест, която според него царят му оказвал. После целият замък бил обърнат с главата надолу, а когато се разнесла новината из града и той бил обърнат с главата надолу. Всички тичали насам-натам и се опитвали да свършат всичко наведнъж, а посред всичко това старият управител обикалял с настръхнали коси и мърморел нещо за „изпълняване на заповеди“.

И така, отпразнували сватбата и имало голямо угощение в замъка и друго във войнишките казарми, и илюминации из целия град и в красивите градини. И всички хора казвали, че никога не е имало такава прекрасна гледка, и разказвали за нея до края на живота си.

На следващия ден управителят изпроводил принцесата и нейния жених при царя с отряд конници, великолепно облечени, и изпратил преди тях конен вестносец с писмо, в което съобщавал подробно на царя за женитбата.

Когато царят получил писмото на управителя, лицето му така почервенияло, че всички помислили, че ще получи удар. Те много искали да научат какво се е случило, но той бързо излязъл и се заключил в една стая, където буйствувал и вилнял, докато се изморил. След известно време размислил, че ще трябва да се примири, още повече че старият управител се сетил да му изпрати обратно неговото писмо и царят бил напълно сигурен, че почеркът е на принцесата. Той много обичал дъщеря си и въпреки че тя постъпила лошо, не искал да отсече *нейната* глава, а и не искал хората да научат истината, защото това щяло да го направи за смях. Всъщност, колкото повече обмислял въпроса, толкова повече му се струвало, че ще бъде най-разумно да скрие недоволството си и да накара хората да мислят, че наистина е извършил тази женитба по своя собствена воля.

И така, когато младата двойка пристигнала, царят ги приел с всички почести и дал на своя зет да управлява една от областите. Нур Махомед скоро се проявил като толкова способен и честен управител, колкото бил и смел войник, и когато старият цар умрял, се възцарил на негово място и царувал дълго и щастливо.

Старата майка на Нур Махомед живяла дълго време в двореца на своя син и починала в мир. Принцесата, неговата жена, въпреки че придобила съпруга си с хитрост, разбрала, че не ще може да хитрува пред него, и никога не се и опитвала, а се занимавала с възпитанието на децата си и с мъмрене на прислужничките. Що се отнася до стария отшелник, от него никога не открили и следа, но пещерата все още е там и листата и до днес лежат плътно натрупани пред нея.

Илюстрация: Х. Дж. Форд

[1] *Източник:* The Brown Fairy Book. Andrew Lang, editor. Henry Justice Ford, illustrator. London: Longmans, Green, and Co., 1904. ↑

[2] Дурбар — прием; също и приемна, където индийските царе и други владетели провеждали своите официални и неофициални срещи.
↑

Издание:

Заглавие: Приказки и басни от цял свят

Преводач: Анатолий Буковски; Лина Бакалова; Надежда Накова

Година на превод: 2007; 2016

Език, от който е преведено: английски; руски

Издание: Второ преработено и дъпълнено

Издател: Читанка

Година на издаване: 2019

Тип: сборник

Редактор: Лина Бакалова

Художник на илюстрациите: Артър Ракъм; Робърт А. Бел;
Елсуърт Янг; Х. Дж. Форд; Е. Бойд Смит; Уолтър Крейн; Какузо
Фуджияма; Д. Мънро; Уолтър Паджет

Адрес в Библиоман: <https://biblioman.chitanka.info/books/10545>

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.